

Poštnina plačana a gotovini.

ŠOLI / UČITELJSTVU
IN STARŠEMI / MLA-
DINI LJUBEZEN / DO-
MOVINI / ZVESTOBO!

SLOVENSKI UČITELJ

PEDAGOŠKA REVIJA
GLASILO SLOMŠKOVE
DRUŽBE V LJUBLJANI

1929

LETO XXX

ŠT. 11-12

„Slovenski Učitelj“
izhaja sredi vsakega
meseca - Uredništvo
(Fortunat Lužar) je v
Ljubljani, Glinška ul.
vrtna kolonija - Uprav-
ništvo je v Ljubljani,
Jenkova ulica šte. 6
Naročnina znaša pet-
deset dinarjev - Član-
ke in dopise sprejema
uredništvo, reklama-
cije in naročnino pa
upravništvo - Izdaja-
telj in odgovorni ured-
nik: Fortunat Lužar
Za Jugoslovansko
tiskarno v Ljubljani:
Karel Čeč, Ljubljana

Vsebina v štev. 11.—12.: Kako se priljubi učencem poučna knjiga. Fr. Čiček. — Sadje — naše bogastvo. F. Čiček. — Ob desetletnici dunajskega šolstva. V. Rupret. — Dodatek k »Drobtinicom z dunajskih hospitacij«. Ivan Strukelj. — Nekaj misli k Fleretovemu abecedniku. »Naša prva knjiga.« Franjo Humar. — Poročilo o trimesečnem ljudskovisokošolskem tečaju za kmetska dekleta. Ana Lebarjeva. — To in ono iz nadzorniškega življenja. Hribski. — Uganke. Hribski. — Mednarodno zborovanje o vzgoji v Cambridgeu. Kriha. — »Pedagoški zbornik« Lige narodov. Prof. dr. Pavel Brežnik. — Šolsko vprašanje po svetu. Kriha. — Književnost. — Zapiski.

Glasbena priloga: M. Zeleznik: 10. Trije modri (Fr. Bevk); M. Zeleznik: 11. Pri jaselcah (Griša); M. Zeleznik: 12. Mrzle rože (Borisov).

NAZNANILO.

Občni zbor »Slomškove družbe« se bo vršil po običajnem sporedu dne 28. decembra, ob 9. uri, v Ljubljani v beli dvorani hotela »Union«. Na tem zborovanju bo predaval prevzvišeni škof dr. Gr. Rožman.

K obilni udeležbi vabi

Odbor.

SLOVENSKI UČITELJ

PEDAGOŠKA REVILJA IN GLASILO SLOMŠKOVE DRUŽBE

LETNIK XXX

Ljubljana, 1. decembra 1929

ŠTEV. 11., 12.

Kako se priljubi učencem poučna knjiga.

Franjo Čiček.

Bodisi v šolarski ali katerikoli drugi knjižnici opazamo, da sega ogromna večina le po zabavnem čtivu. Poučne ali znanstvene knjige se malokdo dotakne in šele tedaj, če vidi, da je ilustrirana, da lahko brska in stika za slikami. Koliko poljudnoznanstvenih in strokovnih knjig je že šlo med naše ljudstvo, a redki so oni, ki so imeli od njih kaj koristi. Navadno se take knjige niti niso razrezale ali pa so jih razdelili med otroke za igračo ali prodali trgovcem kot zavojni papir. Bolj redke so hiše, kjer imajo n. pr. Mohorske knjige naročene že od nekdanj, da bi tam našel shranjeno kakšno poučno knjigo, ki jo uporabljajo s pridom ob primernem času. Kak Kneippov »Domači zdravnik« se še najde tu pa tam. Nabožne knjige in molitveniki so ponekod skrbno shranjeni, le poučna knjiga najde tako malo razumevanja pri ljudeh.

Na drugi strani pa vidimo, s kakšno slastjo čitajo naši ljudje razne plehke romane ali tako zvano »šundliteraturo«. Vzroki so različni, a najvažnejši je ta, da ljudje ne razumejo dobre knjige, se ne morejo v njo vživeti, je ne shvatati, ker sta vzgoja in pouk polagala premalo važnosti na literaturo. V šolarskih knjižnicah se navadno porazdele knjige med deco ena za drugo, sedaj jo pa obračaj in čitaj doma kakor veš in znaš. Dostikrat se pripeti, da prinese učenec knjigo nazaj, ne da bi jo prečital ali pa nima o vsebini niti pojma. Glavno je, da jo je spet prinesel nazaj in da ni preveč strgana. Zato je važno in potrebno, da že šola usmeri učenca na pravo pot in k pravemu namenu, ki ga ima literaturo; posebno pa, da bo znal s pridom in veseljem čitati tudi poučno knjigo, jo razumel ter znal praktično uporabiti. Kaj hvalevredne so poučne knjige »Mladinske matice«, ki so pisane v prikladnem otroškem tonu.

Vzemimo n. pr. knjižico »Sadjarčki« v uri čitanja, spisja, kmetijskega pouka ali drugi primerni priložnosti. Učence napeljem najprej na prosti razgovor o sadjarstvu. O tem vedo že mnogo povedati, posamezne panoge so nekateri že porabili za prosto spisje. Nato sledi poziv: »Kaj in kako bi spisal o sadjarstvu kakšno knjižico?« itd. Sedaj se šele vname prava debata. Ta svetuje tako, oni drugače. Eden izpusti nekaj, kar zapazi drugi itd. Seve začnemo sestavljati najprej »kazalo«. Eden pride k tabli, da napiše točke, za katere se zedinijo tekom debate. Po poteku 20 minut izgleda »učna slika« na tabli tako-le:

Sadje — naše bogastvo.

1. Zgodovina sadnega drevja.
2. Korist sadnega drevja.
3. Kaj raste pri nas.
4. Zbiranje pešek, sejanje, divjaki.
5. Cepljenje; kako cepimo.
6. Sadne vrste.
7. Sajenje sadnega drevja.
8. Gnojenje, obdelovanje in negovanje sadnega drevja.
9. Sadni škodljivci in zajedavci.
10. Obiranje, prešanje, sušenje, shramba sadežev.
11. Prodaja, brezalkoholni soki, marmelada itd.
12. Sadje — zdrava jed.

Nekateri so našteali že kar trgovce, ki kupujejo sadje in da jih je treba tudi omeniti v knjigi. Dva sta bila za mošanckarje tako navdušena, da drugih sort sploh nista hotela omeniti v knjigi, češ, da je mošanckar najbolj hvaležno jabolko itd.

Ko smo na ta način ustvarili »kazalo«, sem porazdelil posamezna poglavja na skupine 2—3 učencev (lahko tudi več), kojih eden piše (zapisnikar) spis. Pripomnim pa, da morajo učenci oziroma skupine popolnoma samostojno delati. Tako sestavijo skupine tekom pol ure razpravo o sadjarstvu. (Glej str. 156.) Nato isto glasno prečitamo, določimo primerno zvezo, popravo, okrajšavo, razširjavo itd. Na ta način je razred sam sestavil in spisal poučno razpravo o sadjarstvu. V prihodnji uri omenim in razjasnim pojme: založništvo, samozaložba, tisk, prodaja, kritika itd. Nato povem o strokovnih pisateljih, ki več let marljivo študirajo, opazujejo, poizkušajo itd. in potem spišejo poučno knjigo o tem, da se potem te tudi drugi lahko priuče modernega sadjarstva itd. Tak pisatelj je tudi g. A. Škulj, ki je posebno za mladino sestavil poučno knjižico »Sadjarčki«, ki jih imamo par izvodov danes tukaj. Sedaj pa na delo! Kakšno? Učenci že vedo, da bo treba primerjati »našo knjigo« s »Sadjarčki«, kaj smo izpustili ali povedali narobe, kje je bolj zanimivo itd. Eden čita glasno in debatira se kar sproti: »Ilustrirali nismo »naše knjige«, »kazalo se ne ujema z našim«, »kaj je stvarno kazalo«, »Sadjarčki so tako pisani kakor povest«, »o zgodovini sadnega drevja nimajo Sadjarčki ničesar« (kakšna samozavest!), »mi pa o pomlajevanju ničesar«, »pa smo to delali na šolskem vrtu, le pozabili smo na to...« itd. Nadalje izsledijo, da smo precej površno opisali sajenje, škodljivce, škropljenje, sušenje itd., dočim je to g. Škulj »dobro« napravil. Ko smo tako izsledili razliko med našo knjižico in »Sadjarčki«, sledi poziv: »Do ponedeljka (en teden) pazljivo prečitajte 'Sadjarčke' (imeli smo takrat na žalost le pet izvodov in so si jih izposojevali med seboj) ter poročajte, kaj in kako boš uporabil doma v sadonosniku« itd.

Prihodnjič so dobili učenci v pogled še druge strokovne knjige in revije o sadjarstvu, posebno jih je zanimal »Sadni izbor«. Ker pa so nekatere za mladino preveč obširne, smo poiskali le gotova poglavja, ki smo potem o njih natančneje govorili. Glavno pri tem je, da dobe učenci primerne direktive, kako snov zagrabiti, da je privlačna in zanimiva in da skušajo izsledke primerno uporabiti doma itd. Vse pa se mora vršiti v duhu samodelavnosti in lastnem udejstvovanju. Učenec ne sme imeti vtisa, da je le pisatelj vsemogočen in vseveden, on pa revež, ki se mu niti sanjati ne sme, da bi sestavil kaj podobnega. Najprej učenec, potem strokovnjak. Seveda jim mora biti snov, ki o njej hočemo podati učencem poučno knjigo, prej znana vsaj v temeljih, n. pr. čebelarstvo, živinoreja, poljedelstvo itd. Kaj priljubljena knjiga je Rohrmanovo »Poljedelstvo«. Seveda smo v njej poiskali le odlomke, ki so jih najbolj zanimali. Cela knjiga, prav za prav več zvezkov, je za učenca preobširna in neprebavljiva. Ko pa doraste, jo bo znal s pridom uporabiti. Pozneje lahko uvedemo tudi poučne knjige, kojih vsebina je manj znana ali celo neznan. Tako se postopoma bližamo smotru, ki ga ima poučna knjiga.

Nikakor pa ni potrebno, da bi učenci pri vsaki poučni knjigi, s katero jih hočemo seznaniti, pisali in sestavljali prej sami snov te stroke. Izvrši se lahko le prosti razredni razgovor o tem in nato se razvije debata že pri drugi knjigi sami. To je posebno na mestu pri učencih, ki so »predelali« že par poučnih in strokovnih knjig. Na prosto dano je potem učencem tudi, da prineso tuptam od doma kakšno knjigo, o kateri se nato razpravlja v šoli. S tem raste zanimanje za nadaljnjo izobrazbo in praktično uporabo, in tudi uvidevni starši imajo posredno hasek od šole in knjige. Prepogosto pa naj se to nikar ne uporablja, ampak le, kadar nanese primerna potreba ali zanimanje.

Na slični način se tuptam predela tudi kakšna dobra mladinska beletristična knjiga. Ko razdeljujemo knjige v šolarski knjižnici, jih je treba individualno sortirati, da dobi vsak učenec knjigo primerno svojemu intelektu, zmožnosti in potrebi. Ko knjigo vrne, naj pove: naslov knjige, pisatelja, kratko vsebino, kaj mu ugaja ali ne, česar ni razumel, primerjatev z drugo slično itd. Pri mladinskih revijah naj pove, kaj obsega: pesmi, povestic, potopise, poučne spise, uganke, rebuse itd. Pri letnikih naj pripoveduje večkrat: Sedaj sem čital to, sedaj ono — osobito pri manj nadarjenih. Dati jim je treba navodila, kako se rešujejo križanke, rebusi itd. Potem šele dobi učenec veselje do knjige, in sicer cele knjige, ne da bi samo čital povesti, bajke in pravljice, drugo pa pustil. Učenec naj bo kritik, naj pove, kako bi on to napravil, kaj je novega izvedel, kaj hoče posnemati, kaj opustiti itd. Treba ga je usposobiti, da zna našo literaturo tudi uporabljati in črpati koristi iz knjige v vzgojnem kakor poučnem oziru. Vsakdanji pouk daje za to dovolj priložnosti.

Iz šolskega dela

Sadje — naše bogastvo.¹

Fr. Čiček.

(Pismena razredna razprava v obliki prostega spisa kot uvod k umevanju sadjarskih, poučnih in strokovnih knjig.)

1. Zgodovina sadnega drevja.

Kakor so si ljudje udomačili razne živali, tako so tudi opazili po šumah divje hruške in lesnike, ki so jih uživali in posadili okoli svojih stanovališč. Ze mostiščarji so poznali jabolka. Žlahtna jabolka pa so poznali v Prednji Aziji, odkoder so se naučili stari Slovani okoli Črnega morja in so jih potem prinesli v naše kraje. Stari Slovani so bili že izvrstni sadjarji. Tekom mnogo let pa so spoznali, da so jabolka boljša, če jih cepimo in pravilno gojimo.

2. Korist sadnega drevja.

Kako krasen je sadovnjak spomladi, ko je posuto drevje s cvetjem, ali jeseni, ko se mu veje šibe z rumenim in rdečim sadjem. Potnik, po cesti mimo gredoč, se ozira z veselim srcem, se rad ustavi za nekaj časa, da se oddahne v prijetnem hladu. Človek, ki vzgaja drevesca, jih cepi, presaja in brani vseh nezdod; tak človek gotovo ni napačnega, nikar pa hudobnega srca. Kako obilno plačujejo drevesca trud, ki ga je človek imel z njimi. Lahko rečemo, da niti polje, vinograd ne dasta toliko dobička gospodarju kakor sadje. Pri nas smo letos dobili več tisoč dinarjev za sadje, pa ga še imamo. Tudi mošta smo mnogo naprešali. Kako prijetno je, če raste blizu njive kakšno drevo, da lahko gredo delavci v senco južinat, v jeseni pa trgajo jabolka. Kako pusta bi bila naša dežela, če bi ne imela sadnega drevja!

3. Kaj raste pri nas.

Sadno drevje je velika božja dobrota. Ko bi ne imeli sadja pri nas, bi bili veliki siromaki. Tako pa imamo: jablane, hruške, slive, orehe, črešnje, kostanje, marelice, breskve, murve itd. Največ imamo jablan, ki jih je več vrst. Nekatere so zelo občutljive. Tudi orehi radi pozebejo. Zato so silno dragi.

4. Zbiranje pešek, sejanje, divjaki.

Ko v jeseni prešamo, vzamemo rešeto in nanj nasujemo tropin ter jih prerešujemo. Tako dobimo peške. Najboljše so peške od lesnik. Na vrtu prekopljemo gredico, jo pognojimo in vsejemo peške. Najboljši čas za sejanje pešek je jesen. Lahko pa sejemo tudi spomladi. Iz pešk zrastejo male rastlinice, ki jim pravimo divjaki, ker še niso cepljeni. Ko so ti divjaki debeli kakor svinčnik, jih cepimo na oko ali okuliramo.

5. Cepljenje; kako cepimo.

Ako hočemo imeti mnogo lepega sadja, moramo divjake cepiti. Cepimo lahko na več različnih vrst. Male divjake navadno okuliramo. Najboljši čas za to je avgust. Najprej narežemo na žlahtnih drevesih po ganjke z lepo razvitimi očmi. Liste odstranimo in jih shranimo v hladno klet, zavite v mokro cunjko. Ko cepimo, vzamemo cepilni nož in rafijo. Na divjaku napravimo zarezo v podobi črke T, nato izrežemo oko in ga vstavimo v zarezo. Sedaj pa z rafijo močno povežemo. Ko ima oko že precej dolgo vejico, jo privežemo k divjakovemu štrceljnu, da je veter ne polomi in da raste kvišku. Nato štrcelj gladko odrežemo in odstranimo divjakove lističe. Sedaj je to že mlada žlahtna jablana in čez par let jo lahko presadimo v sadovnjak ali kamor hočemo.

¹ Glej članek »Kako se priljubi učencem poučna knjiga«.

Ako pa se nam oko ni prijelo, lahko cepimo v spomladi »v sedlo«, »žleb« ali »pod lubad«. V »razkol« cepimo črešnje in sicer z dvema cepičema, pa tudi debelejšje veje. Pri cepljenju je treba paziti, da se stikata zeleni kožici »kambij« divjaka in cepiča. Tudi voda ne sme priti zraven. Zato moramo cepiti le ob lepem vremenu.

6. Sadne vrste ali izbor.

Ni vsako drevo za vse kraje. Zato moramo saditi le take vrste, ki jim pri nas ugaja zemlja in podnebje. Poznamo zgodnje in pozne jabolane in hruške. Za nas so najboljše: mošanckar, bobovec, reneta; hruške: tepka, maslenka itd.; črešnje: višnja, belice, črnice; orehi: navadni in laški; češplje in slive so tudi različne. Mošanckar je najboljše jabolko in rad raste blizu vinogradov, bobovec pa povsod. Pozimi so mošanceljni zelo dobri.

7. Kako sadim sadno drevesce.

Ne zrno ne krompir in sploh malokateri pridelek nam ne daje toliko dobička, kakor sadno drevje. Mnogi gospodarji se sploh ne zmenijo za to dobičkonosno rastlino. Drugi pa pravijo, da ne znajo saditi. To ni nobena umetnost. Paziti moramo, da ne sadimo preveč skupaj, ali če ni svet preveč močvirnat. Tamkaj, kjer sadimo, bi naj bilo 1—1'50 na debelo zemlje. Jamo moramo že v jeseni skopati, da zemlja nekoliko premrzne. Globoka mora biti 50 do 70 cm. Premer pa mora meriti najmanj dva metra. Ko drevesce sadimo, moramo najprej nasuti v jamo komposta. Potem nasujemo nekaj gnoja in nato postavimo drevesce. Med tem časom, ko drevesce zasipavamo, ga moramo trositi in okoli pohoditi. To pa zaradi tega, da pride zemlja med vse korenine. Če tako naredimo, lahko upamo, da se ne bo nobeno posušilo.

8. Gnojenje, obdelovanje in negovanje sadnega drevja.

Sadno drevje potrebuje predvsem te redilne snovi: dušik, fosforjevo kislino in kalij. Zato gnojimo z apnenim dušikom, Tomasovo žlindro in kalijevo soljo. Najboljši pa je kompost. Če je drevo rakasto, gnojimo z apnom. Tudi gnojnica je izvrstna. Gnojimo pa tako, da gnoj potresemo pod kapom krone ali napravimo jarke in ga razkopljemo. Za gnojnico naredimo luknje, da pride bolj do korenine.

Odpadlo listje je treba pograbit in odpraviti, ker se v njem skriva škodljiv mrčes in trosi listne bolezni. Mlada drevesa je treba oviti s slamo, staro skorjo strgati, suhe veje požagati. Nato pomažemo debela in veje z apnenim beležem in en meter od zemlje ovijemo s pasom, kamor se čez zimo skrije mrčes. V zgodnji spomladi pa skurimo te pasove. Tedaj tudi požagamo pregošte in suhe veje, roparje itd.

Ako je drevo v cvetju in pade slana, moramo pred solničnim vzhodom kuriti v sadonosniku, da se dim kadi po drevju in počasi odtali cvetje.

9. Sadni škodljivci in zajedavci.

Sedaj pozimi vidimo na vejicah suho listje. To so goseničji razpredki, v katerih sta dva, po tri ali več listov skupaj. Če te liste razgrnemo, vidimo znotraj nekako pajčevino. V pajčevini pa so drobna črna zrnca. Pomladansko solnce izvali iz jajčec sive goseničice. Ko drevje ozeleni, se razlezejo na vse strani in žo cvetje. Goseničja gnezda moramo sedaj v februarju in januarju pobrati in sežgati. Veje in vejice visoko na vrhu moramo odrezati s škarjami, kj so nastavljene na drogu.

Krvavo uš zatiramo na ta način, da mažemo arborin ali petrolej s čopičem. Na nekaterih drevesih vidimo kakor zeleno gnezdo. To je lim ali omela. Tudi to moramo odžagati. Pri tem delu pa nam največ pomagajo ptice. Zato jih ne smemo preganjati in pozimi jim moramo napraviti ptičje hišice in nasuti živeža. Tudi tople vode jim moramo nastaviti.

10. Obiranje, prešanje, sušenje in shramba sadežev.

Ko jeseni sadje dozori, ga gremo obirati. Jabolka, ki jih mislimo shraniti ali prodati, moramo lepo obrati in rahlo devati v jerbese, da se ne obtolčejo. One, katere ne dosežemo, oberemo z obiralnikom. To je vrečica z zobci na visoki palici. Sadje, ki ga mislimo sprešati, strosimo in nasujemo v kadi polne vode. To pa zato, da se opere in da prilezejo črvi iz jabolk in plavajo na vodi. Nato jih stolčemo ali zmeljemo in denemo na krmico, kjer jih stisnemo, da priteče sladek mošt. Iz tropin delamo jesih. Mi otroci pa tudi odrasli radi jemo pozimi »kloce«. Zato v jeseni narežemo jabolka in hruške v krhlje, ki jih mati posušijo na solncu ali peči. Tista voda, v kateri se taki kloci kuhajo, je zelo zdrava in redilna pijača posebno za bolnika. Sveže sadje pa shranimo na deske v klet, kaščo in na podstrešje. To sadje je treba večkrat prebirati, ker rado gnije. Sedaj smo ga tudi pokrili s slamo in vrečami, da ne zmrzne. Zares, sadje je naše bogastvo! Kako žalostno bi bilo, če bi ne imeli sadja!

11. Prodaja, brezalkoholni sok, marmelada itd.

Lani je sadje bogato obrodilo. Mi imamo v Pesnici velik sadonosnik in smo vozili sadje na postajo Pesnico. Prodali smo ga osem velikih vozov kilogram po 2.50 do 3 Din. Iz Pesnice je šlo vsak dan veliko vagonov sadja na Nemško. Nemci zelo radi jedo naša jabolka, posebno mošanckarje. Naš oče so rekli, da je šlo lani samo iz Pesnice 1000 vagonov mošanckarjev in »goldrajnetlov« v druge države.

Iz mošančk sem si doma napravil 30 steklenic brezalkoholnega sadjevca. Mošt smo nalili v steklenice in jih pasterizirali. To se pravi, da smo jih postavili v lonec z vodo in kuhali pol ure pri 70° C. Tako se umorijo vse glivice in bakterije. Nato smo jih zadelali in zalili s parafinom. Te steklenice sem potem znosil v klet na polico in jih položil. Drugi dan sem šel gledat in sta bili dve prazni. Zamašek je vrglo ven in mošt je stekel. Mati pa so med tem časom kuhali mezgo iz jabolk. Marmelado lahko naredimo iz breskev, sliv, jabolk, hrušk itd. Od tistih steklenic jih imam še štiri. Druge smo že izpili.

Tako smo opisali o našem sadju. Sadje je res naša dobrota in bogastvo in nam več nese kakor vse drugo. Žalostno bi bilo na svetu, če bi ne imeli sadnega drevja.

12. Sadje — zdrava jed.

V šoli smo se učili, da je sadje redilno. Posebno je bogato na vitaminih. Zato, ako sadje jemo, ga ne smemo olupiti, ampak le oprati in obrisati, ker ravno v lupini je največ redilnih snovi. Tudi brezalkoholni sok je redilen, ker ima grozdni sladkor v sebi. Ako pa mošt zavre, se sladkor izpremeni v alkohol in ogljikovo kislino. Taka pijača pa človeku škoduje in ga upijani. Zato ji pravimo »opojna pijača«. Opojne pijače so našemu zdravju škodljive. Zato se jih moramo varovati in rajši uživati sveže sadje ali delati brezalkoholni sok.

Torej, jejmo radi sadje in pijmo sladki sok! Ako si bomo v mladosti nasadili mnogo sadnega drevja, bomo imeli na stare dni dosti sadja.

Ob desetletnici dunajskega šolstva.

V. Rupret.

Letos je preteklo 10 let pričetka tako zvane avstrijske ali bolje rečeno dunajske šolske reforme, ker se ta razteza predvsem na mesto Dunaj, ki ima široko avtonomijo na šolskem polju. Je to pomemben jubilej za vsakega vzgojitelja in učitelja, ker nam jasno dokazuje, kako se dado spraviti moderni

izsledki pedagogike in sociologije med šolske stene, v sklad s praktičnim šolstvom, čeprav še ne v dovršeni obliki. Dunajska šolska reforma zato ni nikak »Deus ex machina«, ne da bi bila utemeljena, marveč sloni na razvoju in pridobitvah omenjenih ved, predvsem pa osebno stne pedagogike. Zato je prav, da se mi kot najbližji sosedje spomnimo tega jubileja ter skušamo sadove tega šolstva spraviti tudi k nam. Kakor vsak kraj hi za vsakega, tako tudi poedino šolstvo ni za vsak narod!

Preden pa se hočemo поблиže seznaniti z dunajskim šolstvom, se ozrimo nekoliko nazaj v preteklost.

»Stara šola«, kakor jo imenujejo in kakor jo bomo imenovali tudi mi, je imela tri glavne tipe šol. To so bile osnovne, srednje in visoke šole. Vmes so nastale potem meščanske šole in druge strokovne šole. Vsaka izmed teh šol je bila nekaka v sebi zaokrožena celota, brez globljih zvez med seboj. Visoke šole pa so bile namenjene ponajveč visokemu oz. vladajočemu sloju. Začetek in razvoj teh šol datira v čas vladanja cesarice Marije Terezije, saj se ona često imenuje mati avstrijskega šolstva. Šola v tem času je bila svetna oziroma državna in cerkev na njo ni mela nikakega vpliva. Znan je izrek Marije Terezije: Die Schule ist kein Ecclesiasticum sonder ein Politicum. Šola ni zadeva cerkve temveč države.

Za časa vladanja avstrijskega cesarja Franca I. je pa bilo ravno nasprotno. Šola je bila izključna zadeva cerkve, torej verska šola, kar je bila posledica konkordata, sklenjenega z rimsko stolico. Cerkev je imela v vseh pedagoških in didaktičnih zadevah prvo in zadnjo besedo.

Državni zakon iz l. 1869. in popravljen iz l. 1883. in 1889. pa je uvedel kompromis, t. j. šolstvo je državno, vendar ima cerkev precej pravic. To so tako zvane *simultanske šole*. Smoter šole je versko-nravna vzgoja, verski pouk je obvezen, cerkev ima pravico postavljanja katehetov itd. Ta zakon je pri nas z vsemi dopolnilnimi odredbami še danes v veljavi. Vse druge nasledstvene države pa so uvedle novo šolsko zakonodajo ter jo prilagodile novim narodnostnim, gospodarskim, kulturnim in socialnim potrebam. Prva, ki je započela na preustroju oz. reformi svojega šolstva, je bila premagana Avstrija.

Če smo si sedaj ogledali nekak zunanji razvoj »stare šole«, oglejmo si še notranjega. Slonel je največ na snovnem principu. Učencem se je podajala vsemogoča snov in mu na ta način vežbala enostransko intelekt — razum. *Prenasičenost s snovjo*, to je eden najbistvenjših znakov te šole. Doma pa je še vedno v nekaterih naših šolah, in sicer v mestnih bolj kot podeželskih. Karakteristično opisuje to prenasičenost univ. prof. dr. med. Plečnik v lanski »Mladiki«, v razpravi o anatomiji. Ker je njegovo razmišljanje vsekakor važno, ga navajamo v celoti.

Dr. Plečnik piše: Obiskal sem gospo L. v Ljubljani. Govorila sva o tem in onem, pa tudi o njeni sedemletni hčerki U. Povprašal sem, ali je zdrava, ali dobro spi, kje je in kaj sedaj dela. Zvedel sem, da postaja bledikasta, da postaja v nočeh nemirna, da ji jed ne gre več v pravi tek; vse to, odkar hodi v šolo, kar neprestano da piše in bere — pa še ta nesrečna ročna dela! Pomislite, ta teden naj splete par nogavičk, pa še majice iz prejšnjega tedna ni skvačkala!

Začudil sem se v srcu! Otrok hodi dan na dan v šolo — sedi v šoli dve, morda celo tri ure. Zamislil sem se: kaj pa v šoli delajo, kaj pa je namen šole, če treba še domačega dela.

Povprašal sem: Otrok morda ni nadarjen? Kaj pa sošolke? O — je odgovorila gospa L. — pri vseh je tako kot pri naši; pa sedaj že vem — pletla in kvačkala ji bom sama, nekaj ji bodo pa pletli in kvačkali v trgovini K. Povprašal sem, ali vam v trgovini K. vse do pravega časa oskrbe? Seveda —

je bil odgovor: vse matere nosijo ročna dela deklet tja in trgovina K. živi skoraj le od šolskih ročnih delih.

Obiskal sem gospo P. Govorila sva o tem in onem pa tudi o njenem sedemletnem sinčku B. Povpraševal sem, ali je zdrav, ali dobro spi, kje je in kaj sedaj dela. O — je bil odgovor — s tem pobom imam pa sitnosti. Štiri, pet, da, šest strani mora vsak dan napisati, pa mi ob koncu ves obnemore. Zadnjič je grdo pisal, pa je dobil slab red in sedaj je ves zbeغان. Sedaj piševa skupaj, po ure sediva, prej ko spiševa. V šoli so pa te dni vprašali, če je zadnjo nalogo res sam tako lepo napisal? Pa je fant povedal: Mamica je pomagala — pa so mu v šoli pod spisano napisali — ne velja. Fant me je vprašal, ali naj v šoli prihodnje razodene, da mu pomagam, ali naj reče — sam sem spisal, mamica ni pomagala. Rekla sem mu: Kadar boš sam pisal, povej: sam sem spisal; če ti bom pomagala, povej: mamica mi je pomagala. Fant je tako delal, pa so ga karali v šoli. Fant mi je to povedal in je dostavil: Mamica! Tovariši mi pravijo, da sem neumen, ker povem, da mi je mamica pomagala pri pisanju; njim vsem pomagajo mamice, pravijo pa vsi, da sami pišejo, pa še pohvaljeni so.

Dr. Plečnik zaključil svoje razmišljanje z ne baš laskavo oceno za učiteljstvo, ko pravi:

Meni pa se zdi, da ne briga samo države, ampak da briga prav močno vsakega od nas, kako vzgajajo naše otroke po javnih šolah za naš denar.

Tako dr. Plečnik. Dr. Žgeč pa navaja v »Pedagoškem zborniku«, letnik 1926, da je v Ljubljani osnovna šola, kjer mora imeti večje število učencev inštruktorje, samo da lahko napredujejo.

Vse to so stvari, ki nam dajejo veliko misliti.

Karakterističen za »staro šolo« je tudi verbalizem, t. j. učenje na izust različnih formuliranih stavkov, ki jih je izumil učitelj sam in niso otrokova duševna last. Pustimo učence se izražati po svoje, čeprav v narečju; za njihov duševni razvoj je to več vredno, ko še tako polikani formulirani stavki.

Znak te šole je tudi moralizovanje, ko hoče učitelj pri vsakem računskem zaključku izluščiti moralen nauk. Stroga disciplina, sedenje z rokami na klopih brez najmanjšega otrokovega giba so naslednji znaki stare šole. Da se vsemu temu upira otrokova duša in tudi njegovo telo, mislimo, da nam ni treba posebej dokazovati.

Drastično je opisal to šolo naš pisatelj Ivan Cankar v črtici o enajsti šoli v zbirki »Moje življenje«, kjer dela primer med »enajsto« šolo pod mostom in pravo šolo, govori o učiteljici, ki ga je učila ena in ena in o nadučitelju, ki ga je po krivici obdolžil, da je porezal mlada drevesa, ga po pouku zaprl ter mu s tem prizadejal prvo krivico v njegovem življenju, ki je vsaka neodpustljiva, tudi če se jo tisočkrat izpove, kdor jo je napravil. Znani pedagog Kerschensteiner pa imenuje »staro šolo« kratko — »pedagoški arest«.

Metoda, ki je prevladovala v tej šoli, je bila največ govorno-poslušajoča. Posredovalca med učiteljem in učencem sta bila le govor in sluh. Mnogo je častnih izjem, prave učiteljske osebnosti, vendar izjeme ne delajo pravila.

Glasovi proti »stari šoli« so bili vedno gostejši. Vstali so reformatorji in zahtevali predvsem umetnostno vzgojo. Vzgoja potom umetnosti k umetnosti! To je bila njihova deviza. V to naj bi služil največ risarski pouk, ki so ga stavljali v ospredje drugim predmetom. Učenci naj sami ustvarjajo risbe, tudi govor naj izražajo z risanjem. Opazujejo naj umetnine in sploh delajo vse, kar doprinaša k estetični vzgoji. Proti temu naziranju, ki poudarja samo estetiko kot bistvo vzgoje, so nastopili drugi, med njimi najvažnejša Herbart in Weber, ki so poudarjali, da mora biti poleg estetike tudi etika in psihologija podlaga za pedagogiko. Wundt pa že poudarja samodelavnost otrok in uvedbo manualnega dela v šolo. Kerschensteiner pa je ustanovil de-

lavnice, kjer se učenci vežbajo v ročnem delu in se vrši pouk v obliki prostega razgovora. Foerster pa zahteva v svojih spisih socialno vzgojo. Vzgoja iz družbe za družbo! Veliko pa pripomore k razbistritvi pojmov eksperimentalna pedagogika. V Nemčiji se že ustanovljajo poizkusni razredi za reformo šole, med učiteljstvom nastane veliko tozadevno gibanje. Tudi kličici po enotni šoli so vedno gostejši. V tem trenutku izbruhne svetovna vojna, ki je zaustavila delo.

Svetovna vojna je pustila globoke sledove. Duševnost človeštva se je močno spremenila. Kar je bilo prej nemogoče, je postalo sedaj stvarnost. Demokracija je vkorakala v države, kjer je prej ni bilo. Tako se je zgodilo, da je prišel na čelo avstrijskega šolstva in zavzel mesto podtajnika v avstrijskem prosvetnem ministrstvu Otto Glöckel, bivši učitelj in vnet socialističen agitator, ki ga je kot takega pokojni dunajski župan dr. Lueger odslovil iz učiteljske službe. Njemu je bila poverjena naloga reformirati avstrijsko šolstvo po pridobitvah zadnjih 20 let.

Otto Glöckel je šel z veliko ljubeznijo, z zavestjo moža, ki ve, kaj hoče in kakšen je njegov cilj, na delo. To je bilo l. 1919. Ustanovil je pri prosvetnem ministrstvu oddelek za reformo šolstva in ljudske prosvete, kamor je poklical izbrane strokovnjake, teoretike in praktike, za vse panoge šolstva. Ustanovil je učiteljske delavne zajednice, ki sličejo našim pedagoškim krožkom. Te so seznanjale učiteljstvo sistematično potom predavanj, diskusij, publikacij o uspehih v poizkusnih razredih, ki jih je tudi oživitvoril Glöckel. Vsa izkustva so pošiljale učiteljske zajednice centralnemu uradu, ki je zopet dajal navodila drugam. Učiteljski počitniški tečaji, uradne konference, potovanja Ottona Glöckla, učiteljska zbornica, ki je pravi učiteljski parlament, — vse je delalo pri reformi šolstva. Glöckel je vedel, da se reforma ne tiče samo učiteljstva, temveč tudi staršev, zato je dal iniciativo za ustanovitev roditeljskih zajednic, kjer so starši z učiteljstvom razpravljali in tako od svoje strani dajali nasvete in navodila po zboljšanju šolstva. Uredil je tudi materielno vprašanje učiteljstva. Znan je njegov izrek: »Ako trpi učiteljstvo fizično pomanjkanje, ga trpi mladina psihično.«

Že prej smo omenili, da je bila prvotna metoda govorno-poslušajoča. Ko so pa nastopile realije pot v šolo, je bilo treba predmet, o katerem se je govorilo, tudi pokazati. Pri tem ni sodeloval samo govor in sluh, temveč vid. To je tako zvana demonstrativna metoda. Vedno bolj pa je prodiralo naziranje, da je treba samodelavnosti in samotvornosti učencev, ker le na ta način dobi učenec zadostno predstavo o predmetu. Učenec naj sam sestavi predmet, sam naj dela različne poizkuse in ustvarja pesniške in prozaične proizvode, seveda v primitivni obliki. To je ustvarjajoča metoda, ki je bistvo tako zvane reforme šole. Razen tega nastopa v tej šoli razred vedno kot celota — kot delavna zajednica. Prevladovanje boljših učencev »Parade Pferde« je odpadlo. Učenci pomagajo drug drugemu bodisi pri nalogah, pri branju ali pri šolski tabli. Zavest, da je vsak le majhen, neznan del v tej zajednici in da še le kot celota nekaj pomenijo, ta zavest mora prešinjati vse učence. Izhodišče pouka je življenje, oziroma življenski doživljaji, kakršne gleda in občuti otroška duša. Vse, kar poplemeniti srce, še posebno goji ta šola, t. j. petje in glasbo. Tudi na telesno vzgojo se polaga več pažnje kot poprej. Prejšnja vezanost na strogo disciplino je odpadla ter je deviza nove šole: Po prostosti k samovzgoji! Mnogi reformatorji pa to prostost napačno razumejo. O tem dobro razpravlja Schenek v 2. številki »Schulreform«, ko nas svari pred napačno uporabo pojma prostosti, ko pravi: »Ako hočemo odpraviti staro disciplino, glejmo, da ne nastopi mesto dosedanje avtokracije učitelja — oligarhija učencev. Ako se to zgodi, potem je boljše, da ostanemo pri stari strogi disciplini.«

Vsa ta načela, ki so tukaj podana in ki so se izkristalizirala na stoline in stotine sestankih, je v polni meri upošteval Otto Glöckel in na njih začel graditi stavbo — reforme šole.

Veliko njegovo delo je bilo, da je bivše vojaško vzgajališče, namenjeno plemstvu in drugim visokim stanovom, spremenil v državno vzgajališče, kamor so bili sprejeti v prvi vrsti otroci revnih staršev in kjer se jim je nudila prilika brezplačnega šolanja od osnovne šole do vseučilišča. To vzgajališče pa je bilo prvo poizkusno polje, kjer so se delali prvi poizkusi v smislu idej nove šole.

Uvedba skupnostnega pouka v delavnih zajednicah po načelu samotvornosti in samovzgoje je drugo veliko njegovo delo. Nekaj novega je tudi razdelitev učencev po grupah v nadarjene, manjnadarjene, v take z govornimi napakami, za slabovidne itd. Uveden je tudi popoldanski pouk v glasbi in risanju za tiste, ki kažejo nadarjenost in veselje do teh predmetov.

Šolskih knjig v osnovnih šolah ni več. Mesto njih so periodične mesečne izdaje v obliki povesti in pravljic za vsak razred posebej in sicer od preprostih ljudskih povesti do del največjih sodobnih pisateljev.

Zakonito je uvedena enotna šola, ki obsega štiri stopnje, t. j. osnovno, glavno (meščansko), nižje srednjo in višje srednjo šolo. Prehod iz ene v drugo je vsem nadarjenim učencem omogočen. Tako je možno, da pridejo do višje izobrazbe najširše plasti naroda in ne samo srednji in višji sloji.

Preosnovala se je tudi učiteljska izobrazba. Bodoči učitelji se vzgajajo na tako zvanih pedagoških inštitutih ter jim je omogočen študij na vseučilišču. Na posameznih šolah poučujejo učitelji z doktorskimi diplomami.

Vse našeto delo je vodil in ga še vodi Otto Glöckel, ki je sedaj načelnik dunajskega mestnega šolskega sveta. Pri delu mu pomagajo zanositi delavci Fadrus, Linke, dr. Furtmüller i. dr.

Kakor pa je Glöckel morda velik po svoji koncepciji za reformo šole, tako se nam zdi majhen po svojem odnosu do religije, kar nas navaja, da moramo biti v tem oziru čuječi. Odpravil je naredbo o obveznosti verskih vaj, o učenju cerkvenih pesmi pri svetnem petju, in po nekaterih zavodih tudi molitev pred poukom in po pouku. On enako tolerira brezverstvo, kot religijo. Človek pa, ki hoče preustrojiti šolstvo in z njim vred narodovo in državno življenje, mora gledati, da vzame za sredstvo za dosego svojega cilja čim višjo moralno vrednoto. In da je religija višja moralna vrednota kot brezverstvo ali tudi indiferentizem, mislimo, da nam ni treba dokazovati. Značilen za presojo tega je njegov govor v državnem zboru v januarju letošnjega leta, ko se ostro obrača proti bivšemu avstrijskemu prosvetnemu ministru, ko je le-ta uvedel zopetno obvezno posežanje verskih vaj v državnem vzgajališču. Glöckel vidi v tem klerikalizmu, kakor so mu tudi samostanske šole samo klerikalne šole. (Čisto v bivšem našem političnem žargonu!)

Najzadnje hočemo podati še nekaj sodb o dunajski šolski reformi tistih, ki so imeli priliko to šolstvo поблиže spoznavati. Dr. L. Sušnik razpravlja v »Času« in poudarja, da glede znanja (vzeto strogo materialno) zaostajajo učenci »nove« šole za učenci »stare« šole. Pač pa je v njih večja samodelavnost.

Dr. Ozwald navaja, tudi v »Času«, da je užitek prisostvovati pouku v delovni šoli, vendar je pa vse le odvisno od osebnosti učiteljeve. Učitelj, ki je bil močna osebnost v »stari« šoli, je dosegel isti uspeh, kot doseže učitelj z močno osebnostjo v »novi« šoli.

Strukelj je videl na Dunaju mnogo lepega in koristnega, vendar se mu vidi, da bi moralo biti na vratih vsakega razreda zapisano »Čas je zlato«.

Krog okrog »Popotnika« pa se nam zdi premalo kritičen. Kakor ne smemo vsega zavračati ali še celo negirati, kar nam nudi nova šola, tako tudi ne smemo vsega sprejeti kot čisto zlato. V tem oziru bo treba še mnogo pravega kritičnega razmišljanja.

Nekaj misli k Fleretovem abecedniku „Naša prva knjiga“.¹

Franjo Humar.

Ne mislim podati znanstvene kritike o knjigi, temveč samo misli, ki so se mi porajale, ko sem listal po njej. Bavim se že več let z elementarnim razredom in skušam najti pot, ki bi ustrezala otrokovim zahtevam, glede čitalnega pouka v elementarnem razredu. Knjiga, ki nam jo je sestavil Flerè, dvomim, da bi izvedla v slovenskih šolah oni preobrat v elementarnem razredu, ki ga zahteva delovna šola in si ga je Flerè zamislil. Knjiga sama je sestavljena po vzorcu nemških pedagogov in šolnikov, kateri so upoštevali pri reformi čitalnega pouka za njih elementarne razrede, njihov jezik in duševnost njihovih otrok, a tovariš Flerè nam je »za zeleno mizo« napisal knjigo, češ, to je knjiga, ki jo podarim slovenskemu učitelju, da bo izvedlo ono reformo v elementarnem razredu, ki jo zahteva delovna šola. Tako knjigo sem pričakoval od tovarišev Breganta in Pribovca, katera se praktično udejavljata v elementarnem razredu in preizkušata razne moderne metode — torej knjigo, ki je izšla iz prakse za prakso! Tovariš Flerè pa se že, ako se ne motim, precejšnje število let ne udejavlja v razredu, zato mislim, da je utemeljena moja domneva, kljub raznim pripombam v navodilih, da knjiga ni plod praktičnega študija v elementarnem razredu. Recimo, da se je postopek pri Nemcih obnesel, s tem pa še ni dana garancija, da se bo tudi pri nas obnesel in ni vse tudi za nas dobro, kar je za Nemce. Poudaril sem že v svojem članku v »Slov. Učitelju«, da upoštevajmo pri reformi naše šolstvo, naš jezik, duševnost našega otroka in okoliščine, v katerih živi naš otrok! Za veliko tiskano abecedo, kot izhodišče čitalnega pouka v elementarnem razredu, bi bil takoj, če bi naš pravopis odgovarjal nemškemu. Ako bo nemški otrok pisal vse besede z veliko začetno črko, bo napravil manj napak, kakor če bi pisal z malimi — a pri nas je to ravno obratno! Če se ne motim so to nemški pedagogi tudi malce upoštevali. Naša priznana delavka na šolskem polju, E. Kukovčeva, je dovolj jasno označila predsodke glede uvedbe velikih tiskank v »Popotniku«, zato jih ne bom ponavljal. Argumentacije so vsega upoštevanja vredne in pisatelj, ki bo sestavljal čitanko za naš elementarni razred, jih bo moral upoštevati, ako hoče ustvariti knjigo za naše razmere. Da današnje čitanke ne odgovarjajo zahtevam otrokovega duševnega obzorja v prvem šolskem letu — je jasno. Ne morem pa trditi, da bi Fleretova knjiga tem zahtevam odgovarjala, dasi je ista v gotovih ozirih boljša kakor druge izdaje. Čitanka elementarnega razreda bodi tako sestavljena, da bo lahko učenec izvajal iz slike glas in črko tako, da je vsaka pomena izključena. To pogrešam pri vseh čitankah in tudi pri Fleretovi. Da se razumemo! Gabrijel Majcen ima v najnovejši »Začetnici« pri črki »z« narisane zajca, lahko bi otrokom povedal, da je »k« za črko »z«. Učenci bodo smatrali črko »k« za »z«, torej vidimo, da je prehod med sliko in črko nepopoln, da ni logičnega razvoja, na katerega bi se lahko učenec opiral. Zajec je otroku znan, ni mu pa znano znamenje za črko »z«, tudi slika zajca mu ne nudi nikake opore za shvačanje oziroma pisanje ali risanje črke »z«. Torej znamenje za črko »z« se mora učenec mehanično naučiti. Iz tega je razvidno, da moramo ustvariti metodo in čitanko z logično razvojno potjo od glasu do črke, tako da otrok lahko iz glasu izvaja črko in to s pomočjo slike, ki veže glas in črko ter ojačuje otrokovo shvačanje in sprejemljivost.

¹ Sestavek ni pisan proti kaki uvedbi te knjige na šolah ter smo ga priobčili samo zato, da se izjasni in izpopolni snov za kako prihodnjo izdajo knjige. — Uredn.

Kolikor poznam elementarne razrede so isti večinoma v rokah novink oziroma novincev, le manjše število je v rokah starejših, a uverjen sem, da ako bi eni kakor drugi hoteli uvesti Fleretovo čitanko, bi se mnogim, mnogim godilo, kakor onemu tovarišu, ki je lani začel z velikimi tiskanimi črkami, a ni vseh obdelal. Zahteva Fleretova v elementarnem razredu je, da naj otroci znamenje za črko, če je le mogoče, sami najdejo in da ni nesreča, ako jo učitelj poda. Torej otroci naj na podlagi slike sami izražajo znamenje za črko! Tega menda še tovariš Flerè sam ne verjame! Ne morem si predstavljati, da bi otrok samostojno, na podlagi slike izvajal črko. Npravite enkrat poskus in videli boste, kake hierogliffe bodo otroci izvajali, in ako izvajajo, koliko znamenj bo sličnih? Zato trdim, da je potrebna pri prehodu od slike oziroma glasnika do črke od učitelja začrtana razvojna pot, ki naj otroka privede do znamenja za črko. Nato pač stopi učenčeva samodelavnost v ospredje s tem, da samostojno veže pridobljeno črko z znanimi črkami v besede. Oglejmo si sedaj malo Fleretovo čitanko in slike in skušajmo se uživati v razumevanje istih. Slika na strani 11. naj bi bila za razvoj velike tiskane črke »I«. Deklica poganja »HI, HI«. Črko »I« moram izvajati iz biča, katerega drži deklica in poganja »HI«, ne pa »I«, dočim nima deček nikakega pogoja za izvedbo črke »I« razen glasu. Pri izvedbi znamenja mora učenec preko dečka, kateri se joče: »I« na deklico in njen bič. Deček se ječe radi padca, ne pa radi biča, torej ni isti v najožjem stiku z jokom. Kar bi vsekakor moralo biti, ako hočemo olajšati otroku druženje predstav. Str. 12. Krava ne — uka, temveč muka! Torej ne: »U«, temveč »MU, MU!« Imel sem priliko večkrat, da sem poslušal, kako otroci oponašajo kravo, a vedno so se drli »mu« in nikdar »u«!! Kateri otrok bo rekel: »Pij, mu!«, mislim, da vsak: »Na, pij!« A iz golide izvaja »U«, torej krava da glas, a golida znamenje. Zopet komplicirano shračanje, zakaj bi glas in znamenje ne združili v eno točko?! A ni zato potrebno otroku precej bujne fantazije, da to shvača!? Jaz izvajam iz krave črko »m«, a iz vlaka črko »u«. Glasom slike na 13. strani se mi zdi glas »o« nepriroden! Tu zopet srečamo dečka z »u«, torej kdo naj služi učencu za oporo pri izvedbi črke »u«? Pri »A« bi lahko vzeli tudi »u« na Ana«. Glas »A« izvajamo iz deklice, ker se čudi lepim jabolkom, dočim bi morali znamenje za črko izvajati iz lestve, ki nima z glasom »a« prav nobene zveze. Vprašanje je, ako si bo otrok zapomnil istočasno deklico, jabolko in lestvo, ki je pri izvajanju glasa nebitveni del, a naj bo pri izvedbi znamenja za črko bistveni del; sicer pa takih lestvic na kmetih nimajo, pač pa jih vidimo pri trgovcih. Vezava samoglasnika »a« in »u« je ponesrečena! Nobeden otrok ne bo izvajal iz slike, da je pes zajavkal »au«, temveč bo vsak otrok povedal, ako je psa zbolelo, da bo zacvilil, ali pa da bo zalajal: »hov, hov«. Kvečjemu če bi jabolko padlo deklici na glavo, bi ona rekla »au«. — Naravnost nemožne se mi pa zdi, da bi otrok iz postave v konturi izvajal »E«. Flere pripisuje pač otroku preveč zmožnosti, ali pa misli, da se je otrok z doma naučil znamenje za »E«.

Oglejmo si sliko na strani 16. Otroci so pri igri razbili lutko, v tem trenutku vstopi mama in vpraša: »On?« A ostali: »Ne, ni on! Oni!« Kako tuje to zveni! Poglejmo si v resnici tak primer. Otrok razlije v šoli črnilo, učitelj stopi v razred in vpraša: »Kdo je to napravil?« Ker po znanem pregovoru: »Vsak zase Boga moli in Bog za vse!«, odgovore otroci: »Jaz nisem!« Tudi ako hoče otrok povedati, kdo je to napravil, bo vedno rekel: »Ivo je,« ali pa »Ana je!« Nikdar pa ne bo rekel: »On je, on ni!«, to se kvečjemu zgodi v šoli, kjer se otroci po imenu dobro ne poznajo. Iz tega izvajam, da si morajo otroci besedilo k sliki priučiti, a kje naj vzame otrok osnovo za črko »n«? Torej vidimo isti postepek, katerega Flere očita Majcenu. Flere pravi: »... Za našo fizično in umsko nedefektno deco zadostuje v tej dobi, da je živahna in otroško zanimiva

ona vsebina, ki iz nje izobličijo novi znak tako, da oživi mrtva črka sama, da ostane živa in jasna v otroški zavesti ter se od tu prevaja v zavestno njegovo delo pri čitanju!« Kako lepe besede in kako točno izraženo načelo, s katerim docela soglašam! Toda na žalost vidimo, da se Flere pri sestavi knjige ni držal teh načel! Da, da, od teorije do prakse je daleč — daleč. Ostale slike so v tem oziru še slabše, nobena ne nudi otroku možnosti za čim lažje priučenje znamenja za črko! Pri črki »F« (str. 36) je vse mogoče narisano, samo predmet, ki bi omogočal otroku shvačanje glasa »F«, pogrešam (da o izvajanju črke »F« niti ne govorim), edini fazan, a koliko otrok pozna fazana? Vsakdo bo rekel, da je na sliki petelin, toda tega ne sme otrok misliti, ker črko »P« že pozna, slika je narejena za izvedbo črke »F«. Napravimo poskus in dajmo sliko odraslemu v roko, češ, naj dožene, katero črko bi radi izvedli, — besedilo lahko čita. Dvomim, da bi kdo pogodil. V tem oziru dajem prednost Majcenovi čitanki, ker ako vidi otrok fižol, bo mehanično izvajal glas »f«, seveda ako ga bo znal tudi napisati, je vprašanje zase, torej vidimo, da mu slika nudi oporo vsaj za glas, medtem ko Fleretove slike ne za glas in ne za črko, je torej sprejemljivost otrokova za eno točko težja. In potem to iskanje glasu, katerega bi radi izvedli, uverjen sem, da ko bi tov. Flere prej to praktično preizkusil, bila bi knjiga drugačna. Končno to-le, koliko otrok bo sliko enako razumelo? Kako različna bodo opisovanja, a posledica bo, da se bo moral učenec tekst k sliki mehanično priučiti. Naj bo dovolj o tem, odkrito povem, da sem pričakoval nekaj boljšega, popolnejšega in za otroka razumljivejšega.

Ako pa slike nimajo namena otroku, mogoče bo kdo trdil, olajševati razumevanje razvojne poti od glasa do črke, potem smatram čitanko v elementarnem razredu za nepotrebno! Toda čitanka v elementarnem razredu naj ne bo sredstvo za pridobitev spretnosti v mehaničnem čitanju, temveč ona mora otroku utrjevanje in uporabo pridobljenih znakov za črke olajšati in nuditi čim širje polje za shvačanje omenjenih znakov. Soglašam pa docela s tov. Fleretom glede teksta (v starih čitankah) k posameznim slikam. Tekst pri posameznih slikah naj obsega, v kolikor je to možno, v markantnih stavkih opis doživljaja ali pa pravljice, katere smo uporabili pri pridobivanju glasu in znamenja za dotično črko. Torej, da upoštevamo miselnost čitanja, kateremu pripisujem veliko važnost. Predbacivali mi boste mogoče, da zahtevam čitanko radi načel gotovega sistema, da po načelih gotovih sistemov mora biti začetnica sestavljena, ker sicer preidemo v brezplodno igranje. Sicer pa pogledjmo še enkrat sliko na str. 14. Kaj bo vse otrok izvajal iz slike? Koliko misli se bo porodilo v otroški glavi? A iz teh misli moramo zmrcvariti glas »A« in »Av«, ker več ne potrebujemo. Zakaj bi torej radi sistema ne ustvarili slike, katera bi koncentrirala vse otrokovo mišljenje v gotovo točko in iz katere bi izvajali glas in znamenje za črko! In to brez ozira na to, ali je v skladu s teorijo nemških pedagožev. Mislim, da bi s tem: »... ne grešili zoper otroškega duha!« (Flere.) V boljše razumevanje naj navedem primer za črko »e«. (Navajam izrečno črko »e«, da bo lahko vsak čitatelj primerjal izvedbo črke, kakor si Flere predstavlja in kakor jaz mislim.) Slika naj bi bila sledeča: Cesta z ovinkom, ob straneh raste drevje, tako da je vozniku nemožna pogled, ali je cesta za ovinkom prosta, za ovinkom stoji ob cesti hiša, a na cesti se igrajo otroci (hodijo po prahu ali kar si bodi). Iz za ovinka pridrdra voz s konji. Na sliki naj bo posnet moment, ko hlapec zagleda na cesti otroke, prestrašen nategne takoj vajeti in zavpije: »e, e, e!« Tako smo pridobili glas »e«. Razvoj glasa in črke bi bil sledeči: Pogovorimo celo situacijo, upoštevamo seveda tudi vzgojni moment, ugotovimo kako je hlapec konje ustavil, tudi z gesto, ogledamo si hlapčev prestrašen obraz ter ga preprosto modeliramo in nato narišemo. Tako sem pridobil glas in osnovo za izvedbo znamenja za črko, vse to pa ojačuje otrokovo shvačanje tudi gesta — kako konje ustavimo. Pri izvedbi znamenja za črko modeliramo še

enkrat obraz in ga preobrazimo najprej v tiskano, potem v pisano, seveda malo, črko »e«. Vse to potem rišemo in nato pišemo. Na sličen način izvajamo seveda tudi ostale črke. Letos poskušam z novim načinom pri izvedbi črke, in sicer tako, da gojim najprej čitanje in pisanje s črkami, ki so približno podobne malim tiskanim. Dosedaj sem prav zadovoljen, kakšen pa bo končni uspeh, bom pozneje iznesel svoje misli in način dela v posebni razpravi.

Prehod z velike abecede na malo, opravi Flerè v Navodilu str. 33 z Bregantovim citatom: »... je lahko prirodni!« Točneje ni mogoče označiti sicer pa tovariš Flerè prepušča to vsakemu poedincu, naj izvrši po lastni preudarnosti. Če je pa prehod tako naraven v praksi kakor v navodilih — ne vem! Mislim pa, da ni tako prirodni za duševno obzorje otrok v elementarnem razredu. To lahko trdim! Kako pa bomo otrokom pojasnili, zakaj pišemo sedaj večino besed z malimi črkami!? Menda je lažje otrokom dopovedati na podlagi utrjene male abc, katere besede bomo pisali z veliko začetno črko! Sicer pa obravnavajmo prehod na male črke po Vogtu n. pr. črko »D«, ko je vse propisno stisnjeno, moramo pridobljeno znamenje za malo črko »d« obrniti, ker je ta znamenje za »b«! (Glej Navodilo str. 35.) Teoretično je to lepo, na papirju tudi lepo narisano, a vprašanje je, kako je to v praksi izvedljivo. Razvoj je tako kompliciran, da bo otrok celo proceduro težko shvačal, a da bi samostojno prišel do tega je izključeno in menda ni potrebno o tem zgubljati besed. Pribijem pa, da je to za naše razmere neprikladno. Mogoče me bo kdo radi teh vrstic imenoval konservativca, skeptika, ali kaj drugega. vsak očitek sprejemem radevolje, kajti do teh vrstic nisem prišel na podlagi teorije, temveč tekom sedemletnega praktičnega in strokovnega studija v elementarnem razredu.

Dodatek k „Drobtinam z dunajskih hospitacij“.¹

Ivan Štrukelj.

V posesti imam pismo neke dunajske učiteljice. Objavljam ga, da učiteljstvo informiram o sodbi učiteljice, ki preživlja reformo dunajskega šolstva od početka dan za dnevno, leto za letom. Pisala ga je svoji prijateljici in se glasi v slovenskem prevodu tako-le:

»Pri Vas pričenate s šolsko reformo ravno tako, kakor smo bili pričeli mi. Vedno sem si rekla: preizkusiti hočem vse, da bom razsojati mogla. Šaljivo so me nazivali za nadmoderno. Nikar me pa ne posnemaj! Dosegla sem bila, da moj zadnji petletnik, ki je bil drugače prav dober ter sem ga pred tremi leti oddala meščanski šoli, ni znal v III. razredu naštevanke. Računski docenti so nas vedno svarili pred drilem, češ, naj le samo razvijamo, vrste se bodo že prijele in trdno usedle. To pa ni res! Imela sem težave do V. razreda. K sreči pa je bila večina otrok zelo inteligentna, ki je izprevidela, da brez znanja poštevanke ne more hitro računati in je povzela prostovoljno zamujeno. Sodi pa učenje poštevanke samo v II. razred, ker pozneje ni zanjo več zanimanja in se je tudi nauče težje.

Bodi pa prav previdna in ne daj opaziti, da si notranje odklonilna. Toliko moči ne boš imela, da bi Te ne razkričali kot starokopitnico. Glöckel?... (Kar je o njem napisanega pa moram pač izpustiti; imam tehtne vzroke za to. Tudi se ne bi rad zameril našim nadreformatorjem do smrti.)

Edina res uspela reforma je reforma poučevanja petja, ki so ji kos le učitelji pevski veščaki. Pravopis nima pri nas sploh nobenega pomena, če pa znajo učenci le klepetati (tratschen) ustno in pismeno. Disciplinarno silno trpi, kar smo vsi opazili, tudi ti, ki se zovejo poborniki za novo stvar. Več boš pa zvedela ustno.«

Tako tedaj dunajska učiteljica, katere jaz niti ne poznam.

Iz drugega pisma, ki ga je pisal neki učitelj iz Nemčije, navedem samo en stavek, in sicer kar v originalu, ker v prevodu bi ga težko izrazil tako krepko. Tako-le se glasi dobesedno: »Vor allen Dingen darf man sich von allen Neuerungen nicht verblüffen lassen, denn bei uns Schulmeistern — das werden Sie auch kennen — wird zu leicht Theater- und Paradevorführung gemacht, besonders wenn fremde Zuschauer da sind.«

*

Opomnja. Odobrujem prizadevanje po reformi šole v delovnem smislu. Toda vse to, kar je doslej v tem pogledu izšlo v slovenskem jeziku — izvzemši Ozwaldovih del — so le sladke koreninice, ovijajoče se pred vsem okrog metodičnih vprašanj. Globlje, gospodje, globlje in pri tem ne na vsiljiv način! Vsiljivost dobri stvari lahko več škodi kot koristi.

Kerschensteiner, mož, svetovnega slovesa na šolskem polju, je leta 1924 predlagal na pedagoškem kongresu v Monakovem med drugim tudi nastopno smernico: »Kakor se ne da doseči s silo rešitve znanstvenih, umetnostnih in verskih problemov, tako tudi ne pedagoških.« To naj bi si naši revolucionarni reformatorji zapomnili in po tem uravnali svoje prizadevanje, če hočejo, da pojdemo za njimi.

¹ Dodan vsled Vrančevega epiloga v »Popotniku«, števil. 1. in 2.

Izobrazba naroda

Poročilo

o trimesečnem ljudskovisokoškem tečaju za kmetska dekleta.

(K poročilu z dne 25. marca 1929.)

Ana Lebarjeva.

Predlogi in načrti.

K poročilu z dne 25. marca t. l. si dovoljujeva staviti naslednje predloge: Dočim se za izobrazbo kmetijskih fantov že nekaj let sem zanimajo in jim je dana možnost kmetijske izobrazbe, četudi v omejenem obsegu že v ponavljalnih šolah in pozneje v kmetijskih šolah, je dekletom dana edina taka možnost v maloštevilnih gospodinjskih šolah in potujočih tečajih, kar pa je povečini združeno s precejšnjimi stroški in je le malokaterim kmetiskim dekletom dostopna. Izpričana in dokazana resnica pa je, da potrebujemo prav tako dobrih gospodinj, kakor potrebujemo dobrih gospodarjev.

Nujno potrebno je, da se doraščajoče deklice, ki ne mislijo na nadaljnji študij, ne odtegujejo od prvotnega poklica žene, gospodinjstva in materinstva z natrpanjem učne snovi, ki jim v bodočem poklicu ne bo prav nič koristila, ampak že v osnovni šoli da primerna smer v gospodinjskem pouku.

Osnutek oziroma resolucije za izdelavo prosvetnega programa prinaša v tem oziru svojo zahtevo. Rubrika Poljoprivredna nastava, I. produžne osnovne šole, točka 4 pravi: »U produžnim školama za devojčice treba medu predmetima da dominira domačinstvo, rad i red u kući, održavanje čistoće, veština kuvanja, ostavljanje zimmice, odgajivanje dece, ručni rad i dr., a od poljoprivrednih predmeta: gradinarstvo, živinarstvo, mlekarstvo i svilarstvo.«

Za ta pouk imajo v Nemčiji načrt, ki ga prilagava pod A. — V dveh zadnjih letih (V. in VI. šolsko leto) bi bilo obdelati snov, ki jo je podrobneje urediti s podrobnim učnim načrtom.

Ponavljalna šola na kmetih naj bi se povsem preuredila v smeri gospodinjstva, prav tako tudi v industrijskih krajih. Ker pade ta šola v zimske mesece, bi jo bilo mogoče raztegniti na več dni v tednu in bi se dal za pouk porabiti nekoliko izpremenjeni učni načrt za osemtedenski potujoči gospodinjski tečaj, ki ga prilagava pod B.

Meščanska šola, katere absolventinje se bodo prvotno obrnile več k drugim poklicem kot h gospodinjstvu, morajo kot bodoče žene in matere že tudi v šoli pričeti z gospodinjskim delom, skrbi že po svojem načrtu za to. Vendar naj bi to še v večji meri storila.

V pošolski dobi naj bi se našemu ženstvu nudilo kar največ prilike za razširjanje splošne izobrazbe in izvežbanja v gospodinjstvu. Najmanj, kar se jim more nuditi, so desettedenski kmetijsko-gospodinjski tečaji. Ker so naši načrti prirojeni našim krajevnim in kulturnim razmeram, prilagam načrt za tak tečaj, kakor jih imajo v Nemčiji le v informacijo (priloga C).

Važno vprašanje za to vrsto gospodinjske izobrazbe je vprašanje gospodinjskih učiteljic. Omeniti moramo tu, kar je polagal dr. Heinen o izbiri gospodinjskih učiteljic vsem udeleženkam tečaja na srce. Rekel je: »Povejte Vaši vladi, da naj pri izbiri gospodinjskih učiteljic, kakor tudi ljudskošolskih učiteljic na deželi gleda na to, da izbere pravo. Imamo namreč dvoje vrste učiteljic: mestne cvetke, ki se bojé umazati bele manikirane roke, a kljub temu zaradi plače in denarja gredo na deželo. Koliko koristi ima od njih podeželsko prebivalstvo si lahko vsakdo sam izračuna. Imamo pa tudi takih, ki jim je učiteljski poklic srčna potreba, pravi božji klic. Četudi so morebiti zvezane z ljudstvom, čutijo ž njim, delajo z njim, skrbe zanj kot za nekaj svojega. — Ni jim baš do tega, da bi morale svoje učenke upodobiti po sebi, vedo in poznajo višje vzore in k tem jih vodijo. Z vsem svojim delom stremijo za tem, da svoje učenke oblikujejo po Bogu in jih vodijo k njemu. Vaša vlada, ki smatra svoje zvanje za sveto stvar, bo razumela, katere so prave! Naj nima pri tem nobenega vpliva protekcija! Edino merodajno pri izbiri za ta važni poklic bodi znanje in notranje zvanje!«

To se res lahko tudi upošteva, ker je poklic gospodinjskih učiteljic strokovnega značaja in ga pri nas izbere šele po večletni ljudskošolski praksi.

Mnogo važnejši in uspešnejši za izobrazbo kmetskega ženstva so ljudsko-visokošolski tečaji za kmetska dekleta. Ker je največ kmetskega ženstva, govorimo samo o teh tečajih; za delavsko ženstvo bi se dal prirojiti učni načrt temu primerno.) Ti tečaji se ne morejo vršiti v domačem kraju, ker tam manjka vseh potrebnih pogojev za to. Morali bi se vršiti na obstoječih gospodinjskih šolah v zimskem času. Takrat bi mogla biti dva taka tečaja: Od 1. oktobra do božiča, in od novega leta do konca marca. Največ kmetskih deklet bi prišlo do te izobrazbe, ako bi bila ta dva tečaja brezplačna. Četudi se na prvi pogled vidi, da je prevelik izdatek, vendar bi temeljita izobrazba naše kmetske žene in racionalno gospodinjstvo kmalu povrnilo te izdatke, saj je vzorni dom, vzorno gospodinjstvo tudi za splošnost in zlasti za kulturni dvig naroda največje važnosti.

Pod Č. predlagam učni načrt, ki ga rabijo v Nemčiji. (Potek je bil opisan v poročilu z dne 25. marca; tam so navedene tudi pomožne knjige za vse predmete.)

Se temeljitejšo izobrazbo nudijo seveda gospodinjske šole z eno- do dveletno učno dobo. Naše gospodinjske šole so po večini dobro urejene. Izpopolniti bi jih bilo treba nekoliko v modernem smislu in prilagoditi sodobnim zahtevam. Ni toliko važno kuhanje; glavni smoter, tudi ženske izobrazbe, mora biti izobrazba za dobro mater, ženo, gospodinjo, visoke moralne vrednosti, zveste in verne državljanke, ki vestno in zvesto stoje v krogu svojih dolžnosti na

domači grudi. Ne smemo pozabiti, da naša domovina ne bo procvitala zaradi dobrih kuharic, ampak da jo bodo dvignili dobri in plemeniti državljani in verne, skrbne in delavne matere, ki so duša našega ljudstva. Zato je umevno, da mora biti taka gospodinjska šola v rokah najboljših in najplemenitejših žen, ki so verne, vestne, požrtvovalne in nesebične. Prave materinske prijateljice morajo biti gojenkam. Z njimi jih mora družiti ljubezen in zaupanje. Zato naj bi se to delo poverjalo le takim, ki jim je v prvi vrsti poklic in potem šele v vse drugo. (Določbe za ustanavljanje in učni načrt za gospodinjske šole prilagava pod D.)

Seveda pa manjka pri nas ugodnih prilik za strokovno izobrazbo gospodinjskih učiteljic. Dočim je v Nemčiji vse to dobro urejeno z odloki ministrstva za kmetijstvo, domene in šume, si pri nas pomagamo največ s tem, da pošiljamo primerne učiteljice v Nemčijo, da se tam izobrazijo. Vendar to ni posebno srečna izbira za kmetijsko izobrazbo naših učiteljic, v tujini. Naše kmetske in gospodinjske razmere se ne krijejo z nemškimi, kakor se ne krijejo one kmetijstva in kmetijskega gospodarstva. Nujno potrebno bi bilo, da se otvori doma v Sloveniji seminar za izobrazbo gospodinjskih učiteljic. Marijanišče bi bilo za to zelo primerno, še bolj pa kako posestvo zunaj mesta z večjo ekonomijo. Potrebne učne načrte in navodila pa bi radevolje dal seminar Nord-Borchen pri Paderbornu ali Selikum na gradu Reuschenberg bei Neuss. Z obema tema zavodoma sva v pisemenih stikih in bi se načrti lahko takoj dobili, ako bi bil izgled na ustanovitev seminarija. Temeljne zahteve za izobrazbo kmetijsko-gospodinjskih učiteljic v Nemčiji so razvidne iz priloge E.

Ako bi se ustanovil tak seminar, bi bila doma dana prilika za to izobrazbo. Dočim so je bile doslej deležne samo nekatere učne moči in še to z velikimi stroški. Tudi niso prinesle iz tujine niti praktičnega, niti teoretičnega znanja, ki bi ga takoj lahko uporabljale doma. Vselej je bilo treba temeljite predelave, da se je končno dalo deloma porabiti. — Pri sestavi načrtov za ta seminar pa bi se oziralo predvsem na že obstoječe ustanove splošne učiteljske in tudi specialno gospodinjske izobrazbe. Vse, kar se da v tem oziru domačega porabiti, bi prišlo najprej na vrsto, šele potem bi se prevzelo ono iz tujine, v kolikor je pri nas porabno. Docenti in docentinje za seminar bi se prav lahko dobile iz vrst v tej stroki izobražene inteligence.

Ker je nujna potreba, da se kmetijska, bodisi gospodarska, bodisi gospodinjska izobrazba čim bolj razširja med našim ljudstvom, je pa istočasno tudi potreba nositeljev(ic) in širiteljev(ic) te izobrazbe prav tako velika. V to so poklicani ljudskošolski učitelji in učiteljice. Te pa je treba mnogo bolj zanimati za to delo, kar ne bo težko, ako imamo doma zavod, na katerem se lahko v tej smeri izobrazijo.

Da se pa že pri prvotni učiteljski izobrazbi zbudi zanimanje za delo pri izobrazbi kmetskega ljudstva ne samo v šoli, ampak tudi v pošolski dobi in izven šole, je nujno potrebna preureditev naših učiteljišč, ki morajo kandidatom nuditi v tem pogledu kar največ prilike za pridobitev teoretičnega in praktičnega znanja.

V resolucijah komisije za izdelavo državnega prosvetnega programa, kjer je govor o učiteljiščih je tudi zahteva, da se razširi učiteljišče na pet let; prva tri leta naj nudijo splošno znanje, zadnji dve leti pa strokovno znanje, s posebnim ozirom na prosvetno delo v narodu. — Na vadnicah učiteljišč naj bodo nižje in višje kmetijske šole. — Na ženskem učiteljišču naj bo poleg običajne vadnice tudi vadnica za hišno (gospodinjsko) delo in gospodinjska šola.

Dokler pa ni izpeljana ta preosnova in razširitev učiteljišča, naj pa dobi zadnji letnik kakor moškega tudi ženskega učiteljišča vsaj par obligatnih tedenskih ur za teoretični in praktični pouk gospodarstva ozir. gospodinjstva.

S tem končava svoje predloge z iskreno željo, da se vsi in prav kmalu uresničijo. Kolikor moreje najine skromne moči k temu pripomoči, sva vedno na razpolago.

V Ljubljani, dne 1. maja 1929.

To in ono iz nadzorniškega življenja.

Hribski.

(Konec.)

Sršenovo je že samo po sebi prav lep kraj. Lepoto tega kraja še posebno povečuje krasno šolsko poslopje, stoječe v sredini skrbno negovanega šolskega vrta, v katerem ima šolski upravitelj tudi prav čeden in moderen čebelnjak.

Ljudstvo ni napačno. Po mojem površnem spoznanju je tudi šoli dovolj naklonjeno. O tem priča že sama šolska zgradba.

Se vselej, kadarkoli sem se mudil v tem kraju, so me obhajale misli, želje in občutki: le zakaj nisem sam šolski upravitelj te lepe sršenovske šole! Svoje dni sem res že prosil za upraviteljsko mesto v tem kraju, pa so me bili gospodje dali na dilco, da sem zdrčal po nji v vsej svoji dolžini in širini. Čudna usoda me je pozneje vendar posadila v položaj in mi dala opravka s to tako nekdanj zaželeno mi šolo, radi katere sem dolgo dobo prej blagroval upravitelja in vse tamkajšnje učiteljstvo za srečo, ko ob kompetenci niso šli po dilci, kakor se je bilo to pripetilo meni. In vendar niso ali pa nočejo biti srečni tam. Je menda le res, da je človeška sreča odvisna v prvi vrsti od človeškega srca ne pa samo od okoliščin, v katerih človek živi. Moj bližnji sosed ima n. pr. šolo, ki prav nič več ne odgovarja šolskim namenom in vendar žvižga in poje, da je veselje. Z njim vred pa so srečne tudi vse učiteljice in bi ne šle iz kraja proč, če bi jih podili.

Kako drugače je v Sršenovem! Vkljub ugodnim šolskim razmeram in različnim ugodnostim grenijo drug drugemu življenje. »Tovariša« prejemajo vsak teden, tovarštva ne poznajo. Upravitelj se ne more otresti sugeriranih mu misli, da mu hočejo spodnesti upraviteljski stolček, ostali pa gledajo v upraviteljevem službenem in izvenslužbenem postopanju stremjenje, da bi se jih on znebil rad. Dozorel je v njih sklep: Pomagajmo si! Zberimo obtožbeni material! Kmalu je bil skupaj še za več let nazaj. Iz njega je odsevalo: Mi ali oni! Tako se ne damo več; požrli smo jih že dovolj. Svet je dovolj velik in: koder solnce teče, povsod se kruh peče. Zahtevamo disciplinarno preiskavo. Če smo krivi mi, kaznujte nas, sicer pa onega, ki je v resnici kriv.

Odločni ton mi je imponiral. Pričeti sem moral s predpreiskavo po znani prislovcici: »Da se resnica prav spozna, čuti moramo oba zvona.« Z urniki se je začejalo, s hospitacijami nadaljevalo, s konferencami končavalo. Med vrsticami pa se je bralo: vsi bi radi nerazdeljeni dopoldanski pouk, nobenih »okenc«, enako število ur in otrok, kakor je to že običajna pesem prav mnogih večrazrednic, zlasti onih, ki imajo učiteljstvo, gledajoče bolj na lastna ugodja, kot pa na dobrobit šole. Zal, da teh ni tako malo po naši lepi domovini! Še celo takih je nekaj, ki se nočejo ali pa ne morejo zavedati, da smo mi radi otrok in ne otroci radi nas. Privesti pa vsekakor moramo vse do pravega spoznanja in zavesti. Ugled naš zahteva to.

Toda vrnimo se k stvari! Spravil sem jim najprej urnik v red, nato vzel v pretres še druge naznanjene mi prestopke in pregreške, kakor: upravitelj nam ne dovoljuje nobene samostojnosti; za vsako malenkost moramo k njemu v pisarno; preveč moramo čutiti, da je le on gospod v šoli, vsi drugi smo pa le njegovi podložniki; kadar pripeljejo šolska drva, nam vzame učence iz raz-

redov, da znosijo drva v drvarnice; spomladi nam jemlje učence, da mu hodijo delat na šolski vrt; če zapazi, da se kak učenec bolj nerodno obnaša, ga vpraša po razredu, in ko mu učenec pove razred, tedaj napravi zaničljiv obraz in take geste, da žalijo razredničarja; nam ne odzdravlja tako, kakor se omikanemu človeku spodobi; večkrat primaha v razred ne da bi se odkril in spodobno potrkal prej; žena njegova nas prezira in zviška premotriva; tudi otroci njegovi nam ne izkazujejo potrebnega spoštovanja; šolska služkinja nas izziva s tem, da prepeva po šolskem poslopju in je že tako predrzna, da nas prihaja motit na šolsko dvorišče, ako imamo kak pouk tam; ciba, ciba, ciba, pit, pit, pit kliče nagajivo kokoši, da se smeji otroci; če se hočemo o čem pritožiti v pisarni, nas enostavno ne sprejme ali pa požene ven; sploh smatra on vse nas za hlapce, sam pa si domišlja, da je Herr Gott!

Da, da! Kdor išče, ta najde! In koliko je še-le našel šolski upravitelj! Primerjajoč ves zbrani material, se mi je izvilo iz prs: Preljuba samozafaja, o kje si doma?!

Zares, nisem vedel ali bi se jezil ali smejal... Nehote so se mi obudili spomini na »Lanovca« in tistega slovenskega šolskega upravitelja, ki je prav resno rekel učiteljstvu, da je on zanj »Herr Gott« ter se je smatral za tako uradno vzvišenega, da je pri učiteljskih konferencah vikal svojo ženo.

Tja pojdem, sem sklenil, da se na licu mesta prepričam o vseh teh sršenovih pikih. Mogoče se mi le posreči preprečiti nadaljnjo disciplinarno postopanje. Učiteljstvo v Sršenovem nemara še ne ve, kako neljube so šolskim oblastem disciplinarne preiskave, ki nikomur nič ne koristijo pač pa lahko zelo škodujejo. Upal sem, da se mi bo le posrečilo ta šolski ravs in kavs pomiriti, če že ne zlepa pa vsaj s sredstvi, ki mi jih daje uradniški zakon na razpolago.

Prišedši tja, sem vzel najprej na muho šolskega upravitelja. Bil je z menoj silno vljuden in takten. Še predstavljati si ga nisem mogel za »Herr Gotta«. Tudi poučeval je zajemljivo. Obiskal sem še vse ostale učne osebe; vse sem dobil pripravljene na pouk in ugotoviti sem moral zadovoljive uspehe, kakor tudi to, da se učiteljstvo uživila v moderne pojave delovne šole. V konferenci, ki je sledila nadzoru, sem jih moral glede učnega postopanja celo pohvaliti. Radi nekaterih izsledkov delovne šole, ki sem jih bil opazil ob nadzoru, me je celo skrbelo, če mi ne bo ta ali oni zastavil v konferenci kako preučeno vprašanje, na katerega bi jim ne znal odgovoriti, n. pr. kaj iz psihoanalize, psihične epidemije, o podzavestnem segmentu človeške duše ali o čem podobnem.

In res! Ko sem bil nadzorniško poročilo prečital in jim zastavil običajno vprašanje: »Želi kdo besede?« se dvigne roka. Vse svoje duševne sile sem zbral v hipu ter skoraj v strahu pričakoval vprašanja! Rečem pohlevno: »Prosim, govorite!« Pa me je postavil pred to-le uganko: Gospod nadzornik, naj so li prepisna vrata pri peči odprta ali pa zaprta, kadar je peč zakurjena? Iznenadilo in presenetilo me je bilo to vprašanje tako, da bi kmalu odgovoriti ne mogel. K sreči sem se hipno zavedel in odgovoril primerno. Šolski upravitelj pa je vzdihnil: »Moj Bog, kakšno vprašanje!« Interpelant pa je nadaljeval: »Staviti tako vprašanje sem upravičen, ker nam upravitelj sam hodi ta vratca odpirat in zapirat, kar bi mi prav lahko sami opravili. Toliko zaupanja bi že smeli imeti v upravitelju. »Gotovo,« mu pritrdim. Druga roka moli kvišku. Bojazen me je že popustila, zato že bolj pogumno rečem: »Na dan z besedo!« »Pri računskem pouku sem se posluževala plodú divjega kostanja, ki so mi ga učenci prinesli v šolo. Naložila sem ga bila na okenske police, ker ni drugega primernegega prostora zanj v razredu. Izginil pa mi je čez noč. Prosim pojasnila, ali smem imeti tako učilo, ki mi je v pomoč, da vse učence istočasno ž njim aktivno zaposlujem, na šolskih oknih?«

Se preden sem mogel na to vprašanje odgovoriti sam, se oglasi k besedi tretja tovarišica: »V tem razredu poučujem tudi jaz. Na okenskih policah je bilo res mnogo kostanja. Bil pa je že tako zaprašen, da sem bila prepričana, da ga tovarišica več ne potrebuje. Meni je bil tudi v napatje pri prezračevanju, zato sem ga odstranila.« Jaz destavim: »Spravite drugič taka učila v zabojčke, da se kaj podobnega ne ponovi. — Ima še kdo kaj na srcu?« »Sme-li učitelj risanja strgati učencu slabo risbo?« vpraša zopet eden izmed članov učiteljskega zbora. To je vendar nekaj, o čemer se da govoriti, si mislim in rečem: »Poznati moram konkreten slučaj radi pravilne presoje.« »Tak-le je bil ta slučaj,« prične učiteljica risanja. »Učenec I. I. je velik zanikrnez in zraven še načajivec prve vrste. Nalašč mi je zamazal risbo in jo oddal v takem stanju. Še druge risbe bi se bile zamazale po nji. Nisem se mogla premagati in za kazen sem mu jo raztrgala.« »V takem slučaju bi jo bil nemara tudi jaz raztrgal, nikakor pa ne, če bi bila risba slaba le vsled učenčevih nezmožnosti. Usmerjati moramo vse svoje postopanje individualno.«

Ko sem se vračal z nadzorovanja te šole, sem si mislil: Ne imenuje se ta kraj zastoj Sršenovo. Da je le mogla usoda spraviti tako živčno občutljive ljudi skupaj v enem in istem kraju! Ali pa je živčna občutljivost in vznemirjenost nalezljiva? Na vsak način je nujna pomoč zaradi zdravja potrebna; kajti: trpijo sami, trpi vzgoja izročene jim mladine in vsako izvenšolsko delo je nemogoče. Kaj bi se naj ob takih pojavih ukrenilo, je vredno premišljanja. Sršenovo ni osamljeno v deželi.

Uganke.

Da so uganke oživljajoče sredstvo za utrujeno otroško duševnost, sem vedel; da pa uganke lahko spravijo učitelja v prav neprijeten položaj, sem se prepričal ob nadzorovanju neke šole, ki sem jo nadzoroval meseca julija t. l. Vroč dan je bil. Dopoldne sem nadzoroval višja dva razreda, popoldne pa nižja dva. V I. razredu sem bil od 15 dalje. Že v šolo so bili prišli otroci utrujeni; čakanje name jih je še bolj utrudilo in marsikateri bi bil najrajši zaspal, kar bi ne bilo prav nič čudnega ob soparici, ki je tisti dan vladala v natrpanem razredu. Moj prihod v razred jih je nekoliko zdramil, toda le za trenutek.

Tovarišico sem prosil, naj kar nemoteno nadaljuje po programu, jaz pa sem med tem časom pregledoval uradne spise in pismene izdelke otrok ter vlekkel na ušesa, če postopa učiteljica metodično pravilno. Učiteljici ni bilo kaj oporekati v metodičnem postopku, odgovori učencev pa niso bili taki, kakršni bi morali biti po prizadevanju učiteljice. Preutrujeni so bili. Z dovoljenjem učiteljice sem stopil sam med nje in posegel v pouk. Najprej sem hotel učence osvežiti duševno. Nagovoril sem jih: »Dečki in deklice! Rad bi izvedel, če znate vi kaj ugank? Kdor izmed vas ve kakšno uganko, naj nam jo pove. Ugibali jo bomo vsi.« Pa so pričeli: »Gola glavica, lesena nožica, kdo pozna tega možica?« — »Gre, pa nima nog, bije, pa nima rok?« — »Ima liste, pa ni drevo; ima hrbet, pa ni telo.« Itd., itd. Vkljub soparici je bilo naenkrat postalo prav živahno v razredu. Za vse uganke v I. in II. čitanki so vedeli. Tudi več takih, ki jih niti v šolskih knjigah ni, so znali. Ena izmed učenk nam je zastavila tole: »Matí v grobu leži, oče na gavgah visi, sin pa po svetú moti ljudi.« Kaj je to? Ne jaz, ne učiteljica je nisva znala rešiti. Rešila jo je mala deklica. »In še eno tako vem, da je ne boste znali.« »No, pa jo povej, bomo videli.« In ti naivno zine: »Kdo je prvi morje ponesnažil?« Učiteljica zardi, jaz se ugriznem v ustnice in koj smo prešli v računstvo. Domov gréde pa sem premišljeval, kaj že vse otroci zvedo in slišijo... Res, težka je vzgoja.

Hribski.

Kulturni pregled

Mednarodno zborovanje o vzgoji v Cambridgeu.

Kriha.

Svetovna zveza za vzgojo odraslih (World Assotiation for Adult Education) je priredila prvo mednarodno zborovanje od 22. do 29. avgusta t. l. v Cambridgeu na Angleškem. Zveza ima namen, da zainteresira ves svet za vzgojo odraslih, da naveže med pripadniki posameznih držav stike in potom njih deluje na pomirjenju narodov.

Na tem prvem zborovanju se je zbralo 400 udeležencev iz 40 držav. Predvsem so proučevali načela in probleme pouka odraslih, nato pa tudi metode in sredstva: knjižnice, tečaji, radijska predavanja itd.

Ker je zborovanje trajalo šest dni, so imeli udeleženci dosti časa, da so natančno prereševali vsa vprašanja. Največ časa so zavzela predavanja; udeleženci so rajši poslušali kot debatirali. Umevno, saj je bilo to zborovanje prvo te vrste.

Misli, ki so jih razvijali govorniki, so bile v glavnem te-le:

V vseh deželah in državah obstoji dejstvo, da zahtevajo in hrepene delavci, uradniki, moški in ženske po čimdalje večji izobrazbi, po izobrazbi, ki nadkriljuje ono, ki so jo prejeli v šoli, torej bi skoraj lahko rekli, po vseučiliški izobrazbi. Kako naj zadostimo temu hrepenenju?

Na prvi pogled se zdi to vprašanje kaj lahko. Le primeren prostor dobimo in povabimo vanj ljudi, nalepimo vabila in stvar je rešena. V resnici pa je zadeva zelo težavna. Težavna je predvsem materialna stran, ki se tiče stroškov, še težja pa je notranja organizacija pouka.

Predvsem: Kaj naj se poučuje? In drugič kako? Torej vsebina in metoda pouka. Tečajniki navadno niti sami ne vedo, česa se hočejo učiti in zakaj. Mnogo jih je — skoraj bi rekli večina — ki si želi znanja, da bi jim služilo kot orodje v razrednem boju, drugi si žele pouka, ker bi radi razumeli, kaj se godi okoli njih, ker bi se radi dvignili v svet, ki jim je zdaj zaprt, v svet umetnosti in znanja. In vsak izmed njih zasleduje zopet drug cilj: nekateri si žele notranje kulture. Drugi se hočejo potom znanja dvigniti v družbi, zopet tretji se žele usposobiti za strankarsko ali socialno delo.

Največja ovira temu pouku tvori nezaupanje. Učitelji le prevečkrat razširjajo med udeleženci svoje lastne verske in kulturne nazore. Zato se kaj hitro porodi občutek, da si hoče stranka potom takih tečajev in šol privzgojiti pristašev. To mnenje ima veliko pripadnikov tudi vsled tega, ker se na teh tečajih obravnavajo predvsem in v prvi vrsti ekonomska ali socialna vprašanja. Angleški prosvetni minister je v svojem nastopnem govoru pohvalil svojo stranko (delavsko), da je pospešila ljudsko visoko izobrazbo. Vendar pa je prav vsled tega prevladovala dostikrat socialistična vzgoja. Kongres se je postavil na širše stališče, ki ga je neki zborovalec označil s temi-le besedami: *Naloga vzgoje je, da razvija osebnosti in ne da vsilja ideje.*

Tam pa, kjer so premagali to nezaupanje, se navadno učenec in učitelj tesno navežeta drug na drugega. Na Angleškem je ljudska izobrazba zelo velika in ljudska visoka šola se lepo razvija. Največ zaslug za to pa ima gosp. Albert Mansbridge, kateremu se je prvemu posrečilo ustvariti to harmonijo na svojem zavodu.

Še drugo veliko težavo morajo premagati ustanovitelji takih ljudskih visokošolskih tečajev: učenci navadno nimajo zadostne podlage. Le malo držav je, kjer se jim v tem oziru ni treba pritoževati. Najlepše uspehe na polju visoke ljudske izobrazbe ima vsekakor Danska. Toda v tej državi je šolski pouk

postal obvezen že l. 1814., in že takrat so tudi pričeli ustanavljati izvenšolske tečaje in nadaljevalne šole. Tekom enega stoletja so tam vzgojili rod, ki more slediti pouku, kakršen je drugod določen le za abituriente srednjih šol.

Glede metode so zborovalci iznesli svoje izkušnje in iz teh so določili način, ki bi bil pri tem pouku predvidoma še najbolj uspešen. Pouk naj se vrši le v majhnih skupinah, da je zveza med učitelji in učenci tem lažja. Vsakemu predavanju mora slediti debata, v kateri lahko vsak učenec sodeluje in se tako povsem vglubi v predelano stvarino. Delo učencev mora učitelj nadzirati. Preden preide na težja vprašanja, mora preštudirati z učenci osnovne pojme. Dalje je treba ves pouk vnaprej organizirati in ga ne prepustiti slučaju. Pouk mora biti zelo prožen: tečaje naj včasih nadomesti tudi pouk potom dopisovanja itd. Kongres je tudi določil, kakšen naj bi bil učitelj teh tečajev: takten, dober psiholog, simpatičen, nesebičen; zraven pa mora seveda tudi točno obvladati stvarino, katero predava.

Oglejmo si še nekoliko, kako je razvita ljudska visoka šola v posameznih državah.

V Avstriji delujeta predvsem dve organizaciji: Volksheim ima vpisanih 38.000 članov v svojih tečajih, Urania pa 14.000. Pri prosvetnem ministrstvu je ustanovljen za te šole poseben oddelek.

Na Danskem je 62 ljudskih visokih šol. Med temi jih je 48 v kmečkih pokrajinah. Obiskuje jih 6670 učencev, izvečine kmetovalcev. Neka delavska zveza je nadalje otvorila 300 učnih krožkov in 18 delovnih šol. Dalje je bilo tam 1200 predavanj. Država je prispevala 1.195.000 danskih kron za te visoke in za kmetijske šole ter 901.000 kron za knjižnice.

Pa ima Danska manj kot tri milijone prebivalcev. Zato pa so odpravili vojaško obveznost.

V Angliji je Workers' Educational Association l. 1927./28. imela 1917 tečajev, ki jih je obiskovalo 35.730 učencev. Na vsaki univerzi je poseben oddelek, ki naj pospešuje ljudsko izobrazbo. Država bogato podpira vsa ta stremjenja.

V Zedinjenih državah Severne Amerike se izobrazba zelo dviga. Tam se vrši pouk izvečine potom dopisovanja.

Najbolj pa se je to gibanje razširilo med japonskim narodom. Tam organizira ta pouk država sama. L. 1928. so odprli 90 takih šol, ki jih je obiskovalo okoli 17.285 učencev, med katerimi je bilo 2746 žensk. Udeleževati pa so se smeli teh tečajev le moški nad 20 in ženske nad 18 let.

Velike uspehe imajo na tem polju tudi Nemčija, Belgija, Češka, Holandija, Švedska itd. Vsi ti uspehi kažejo, da ljudstvo hrepeni povsod po čim višji izobrazbi.

(Po Manuel Général.)

„Pedagoški zbornik“ Lige narodov.

Prof. dr. Pavel Brežnik.

Liga narodov se je prvič bavila s problemom pouka na svoji skupščini leta 1923., in sicer na predlog gospe Edithe Lyttelton, članice angleške delegacije. Sklep, ki je bil tedaj sprejet, je služil kot izhodišče za vse poznejše odredbe. Tako točen in jasen je, da se mi zdi vredno, da ga tu omenim. Glasi se:

»Svet Lige narodov prosi nujno vlade držav članic, da ukrepejo vse potrebno, da se seznanijo otroci in mladina njih dežel, tam, kjer se še ne daje pouk te vrste, z obstojem in cilji Lige narodov in z besedilom nje-nega pakta.«

Pozneje je bil sklican poseben odbor strokovnjakov, ki se je bavil izključno s tem vprašanjem. Ni tu moj namen, opisovati delo tega odbora in omeniti lepe uspehe, ki jih je dosegel. Izdal je l. 1927. knjižico »Kako je treba

mladino upoznati z Ligo narodov in razviti duh mednarodnega sodelovanja«. (Comment faire connaitre la Société des Nations et développer l'esprit de coopération internationale. Genève 1927. Cena 30 švic. frankov.) Ta knjižica je vzbudila živahno zanimanje ter bila v prevodih v razne jezike razširjena po vsem svetu.

Kmalu so pa spoznali, da ne zadostuje samo nabiranje informacij, ki se tičejo poučavanja mladine o Ligi narodov, temveč se je občutila potreba, staviti zbrane informacije široki javnosti na razpolago. Radi tega so sklenili izdajati »Pedagoški Zbornik« Lige narodov, katerega prva knjiga je ravnokar izšla.¹

Namen, ki ga ima Liga narodov z izdavanjem tega zbornika, kateri bo izhajal periodično, a v ne določenih presledkih, je upoznavanje javnosti in predvsem pedagoških krogov z uradnimi in neoficialnimi koraki, kateri so bili podvzeti za razširjenje ideje Lige narodov in svetovnega miru med mladino. Zato vsebuje že prvi zbornik poročila iz različnih dežel o tem predmetu. Če čitamo ta poročila, postanemo pozorni na raznovrstnost pouka o Ligi narodov v šolah raznih držav. Vzrok temu pa ni samo to, da v različnih državah gledajo z različnega stališča na problem metod, potem katerih naj se mladina upozna z Ligo narodov ter naj se udeležijo mednarodno sodelovanje, temveč tudi dejstvo, da se kaže Liga narodov v različnih deželah v različni luči. Enoten pouk te vrste uvesti po vsem svetu je praktično nemogoče in bi tudi ne bilo koristno.

Otroci v Novi Zelandiji ali na Japonskem ne morejo posmatrati delo, ki ga vršijo v Zenevi, čisto na isti način, kot njih tovariši v Švici ali v Franciji. Tudi če bi se dala premostiti težkoča perspektive, ki obstoji v tem, da se nahaja vidni sedež Lige narodov v mestu zapadne Evrope, bi bilo še vendar treba računati z veliko različnostjo tradicij in duševnih navad v posameznih deželah.

Ena glavnih nalog pedagooga obstoji v tem, da olajša prilagodenje mladega rodu socialni okolici, v kateri raste. Nasprotno se bo pa zemljepis, da ne omenim znanosti in bolj človeških vplivov, vedno upiral enoličnosti. To je najresničnejši in najglobokejši smisel odgovora, ki ga je treba dati onim, kateri se bojijo, da z razvojem čuta za mednarodno sodelovanje ne bi trpela škoda domovinska ljubezen. Začeti se mora pri principu te večne raznoličnosti med narodi, če se hoče podvzeti skupno delo, koježa namen je, upostaviti dober sporazum med narodi.

Od člankov, ki jih prinaša prva številka »Pedagoškega Zbornika«, omenim obširneje enega, ki bo gotovo tudi zanimal kroge slovenskih vzgojiteljev. Je iz peresa kvalificirane britanske osebnosti, gospe C. M. Wilson in obravnava anketo, ki jo je podvzela Britanska Unija za pospeševanje ciljev Lige narodov glede vtisov, ki jih napravljajo vojni filmi na otroke v šolski starosti. To vprašanje je vzbudilo mnogo sporov v krogih vzgojiteljev v Veliki Britaniji in drugod, in da se razčisti, je zgoraj omenjena Unija podvzela anketo, ki se je izvedla skrajno previdno in natančno, kakor tudi popolnoma nepristransko. Namen te ankete je bil, najti, kakšno stališče zavzemajo otroci napram vojnim filmom, brez ozira na mnenje staršev in učiteljev. Ta anketa vsebuje odgovore na tiskani vprašalni poli, katere je napisalo 4000 otrok iz 76 šol v pokrajini, imenovani County Borough v Bradfordu (295.000 prebivalcev), ki je središče volnene industrije v Yorkshiru. Z ozirom na svoje delavsko prebivalstvo, ki vrši visoko kvalificirano delo, in na zelo napredno šolsko oblast nudi ta pokrajina prav posebno zanimivo polje za opazovanja.

Od 23 vojnih filmov, ki so jih navedli otroci, so nekatere tudi kazali pri nas v Sloveniji, drugi pa bodo gotovo v teku časa še k nam prišli, zato jih v

¹ Recueil Pédagogique, publié par le Secrétariat de la Société des Nations Genève. — Julij 1929. Cena 2.50 švic. fr.

sledočem vse navedem: Miss Cavel, Za katero ceno je Slava? (What Price Glory?), Velika Parada (The Big Parade), britanski poloficielni vojni film (Arras, Mons, Somme, Ypres, Zeebrugge, Coronel in Falklandski otoki), križarka Emden (nemški oficielni film), potem sledeči smešni filmi: Boljša luknja (Better Ole), Sedaj smo pa pri vojakih (Now we're in the Army) in Alfredov gumb (Alf's Button) ter pripovedovalni filmi: Sedma nebesa (Seventh Heaven), Stirje jezdeci Apokalipse (Four Horsemen of the Apocalypse), »Mare Nostrum«, Žične zagrade (Barbed Wire), Praporščak (Flag Lieutenant), Čelade (Tin Hats), Krila (Wings), »Mademoiselle d'Armentières« in Pikardijske rože (Roses of Picardy).

Od 1149 odgovorov, tičočih se vojnih filmov, ki jih je poslalo 25 bradfordskih šol, je bilo samo 49 ali 4·3% ugodnih za vojno, vsi ostali, 1100 ali 95·7%, so bili zoper vojno, v različni meri in iz različnih vzrokov. Z drugimi besedami, bojeviti otroci so bili v izraziti manjšini.

Mi odrastli si morda težko predstavljamo vtise, ki jih napravlja kinematografsko predvajanje vojne na otroke, za katere je svetovna vojna samo zgodovinsko dejstvo, kojega se še niso vsi učili v svojih zgodovinskih knjigah, medtem ko vsebuje za nas odrastle neizbrisljive spomine. Vsi narodi smo izšli iz plemen, ki so še pred manj kot 2000 leti smatrali vojno kot višek življenjskega veselja in ne za potrebno zlo. V tistih časih so ljudje naravnost uživali prelivanje krvi, in raj so smatrali za deželo, kjer se pije kri premaganege sovražnika iz njegove lobanje. Vrednost oseb se je cenila po njih telesni moči in pogumu v bojih. Ko pa je Krist nastopil s svojim geslom »Ljubite svoje sovražnike«, so začele polagoma bledeti stare sanje o slavi. Toda počasno izginjanje tega ideala ni oviralo človeštva, da je naprej sanjalo o slavi vojne, ki se bije »za pravico«. Slostvo, zgodovina in umetnost so bile do svetovne vojne in so deloma še sedaj prepojene z idealom »pravične vojne«.

Skušnje pa, ki smo si jih pridobili v teku svetovne vojne, so temeljito pomedle takšne ideje iz glav naših sodobnikov. Od tega časa naprej je beseda »vojna« popolnoma diskreditirana. Toda otroci niso preživljali teh dogodkov, ki so spremenili naše nazore. Sicer se jim lahko daje pouk o koristi mira in škodljivosti vojne in so lahko pod vplivom protivojnega mišljenja svojih staršev in učiteljev, toda njih zgodovinski učbeniki so polni dolgih popisov neskončnih vojn preteklosti, in njih duh se naslaja na vojni poeziji, od starih junaških pesmi pa do Shakespeara in od Shakespeara do današnjih pesnikov.

Če mi odrastli vržemo pogled v preteklost, lahko smatramo za premagano stališče kult vojne, ki se je tako globoko vkoreninil v naši zgodovinski in slovstveni dediščini. Toda kako naj si otroci, ki rastejo, v tej prehodni dobi zavedajo, da predstavlja vojna slava samo sanje preteklosti?

Kakšen pojem imajo otroci o moderni vojni, v kateri igra tehnika glavno vlogo, o vojni, ki ni samo vojna med armadami, temveč med narodi, o zračni in podmorski vojni, o vojni v rovih, o vojni, ki uporablja strupene pline in mogočna razstreliva, o vojni, v kateri se vojaki slepo borijo proti nevidnim sovražnikom, kjer zapadejo množice smrti, ne da bi imele niti ene možnosti, da bi se branile, o vojni, ki je v bistvu nepoštena in bratomorna?

Za večino otrok je izraz »vojna« samo beseda, ki znači nekaj nejasnega in daljnega. Mnogi izmed njih niso nikoli prisostvovali defiliranju čet, niti niso slišali vojaške godbe ali videli puške. Od svetovne vojne poznajo kvečjemu spomenike, ki so jih postavili »slavnim mrtvecem«, in pa rodbine, ki so izgubile očete ali sinove v vojni, toda to so dogodki, ki jih ne razumejo dobro. Nekateri izmed njih so morda čuli pripovedovati povesti, kot oni 12letni deček, ki je dejal: »Moj oče je spal v luknji, ki jo je bila izgrebla granata, in ko se je zbudil, njegov tovariš ni več imel glave.« Da bi si pa napravili skupno idejo o narodni in mednarodni nevarnosti, ki jo tvori moderna vojna, nimajo otroci nobenih izkušenj, ki bi jim dovoljevale tudi nepopolno pojmovanje, kaj je v resnici vojna.

Vojni filmi pa, četudi so cenzurirani, spremenjeni, popravljeni ali skrajšani, tvorijo za otroke naravnost razodetje. Potom teh filmov se jim prikaže vojna prvič kot realnost in tu vidijo prvič ljudi, ki se v resnici bijejo. Veliko razburjenje domišljije zapusti globok vtis v mladih dušah.

V sledečem nekaj primerov, kaj pišejo otroci tozadevno.

13leten deček: Film mi je pokazal, da vojna ni tako veličastna, kot sem si mislil. Preden sem ga videl, sem imel samo nejasno idejo o vojni.

14letna deklica: Potem ko sem videla ta film, sem spoznala, da je vojna res strašna, toda filmi te vrste so zelo zanimivi, ker nam kažejo, kaj se je v resnici godilo.

Druga 14letna deklica: Spomnila sem se ubogih žena, kojih sinovi in možje so se borili. Če človek gleda takšen film, se mu porodi upanje, da bi mir trajal zelo, zelo dolgo.

En del otrok (780 od 1100) je zoper vojno, ker je grozna in kruta in ker radi človeških žrtev povzroča žalost v rodbinah. Na druge je napravilo velik vtis uničevanje mest in vasi, kakor tudi opustošenje polja, kar so vse videli v vojnih filmih. 247 otrok od 1100 (21%) omenja tudi čisto z gospodarskega stališča denarne izgube, ko so gledali v filmu vojna pustošenja. Ideja, da je vojna greh, je izrazilo samo 38 otrok od 1100 (3%). Trije od teh obiskujejo konfesionalne šole, v katerih se daje pouk v skladu s cerkvenimi dogmami. Ideja, da je vojna greh, je menda posledica redbinskih vplivov. Otroci so asociirali strašne dogodke, ki so jim jih kazali v kinu, z idejami ropa in umora, ki sta, kot so se učili, od Boga prepovedana.

Kar se tiče stališča napram sovražniku, je bilo od 1149 otroških odgovorov samo 158, torej 13%, nepravičnih, 750 (65%) pravičnih in 241 (22%) preveč nejasnih, da bi jih bilo mogoče uvrstiti. Vprašalna pola je namreč vsebovala dve sledeči vprašanji:

Kaj mislite o naših?

Kaj mislite o drugih?

Izgleda, da je anketa o vojnih filmih znova dokazala tudi vrednost in pedagoške možnosti kinematografa.

Solsko vprašanje po svetu.

Kriha.

Anglija. Delavska vlada Mac Donalda ima v načrtu, da podaljša šolsko obveznost do 15. leta. Meseca julija je sklical g. Trevelyan, predsednik Board of Education-a, zborovanje vseh krajevnih šolskih društev, ki imajo v Angliji nalogo, da organizirajo šolstvo, in jim je razložil zgorajšnji načrt. Novi zakon bo stopil v veljavo 1. aprila 1931, izvrševati pa bi se začel najbrž šele 1. 1932.

Ta zakon bo gotovo naletel na velike težkoče tudi v Angliji. Za njegovo izvršitev primanjkuje prostorov, pa tudi učiteljstva. Ministrstvo ima v načrtu, da po možnosti poveča že obstoječe šole, oziroma najame nove šolske sobe. Kar pa se učiteljstva tiče, bi normalke (pripravnice, v katerih pa traja pouk le dve leti) povečale število učencev. Začasno pa bi zaposlili učiteljstvo, kolikor ga je še na razpolago, in pa poročene učiteljice, ki dosedaj po nekaterih pokrajinah niso smele poučevati; poleg tega pa bi podaljšali službeno dobo in bi gotovi učitelji dobili pokojnino šele s 65. letom.

Pri reorganizaciji šole bo stopil v veljavo Hadow načrt. Po tem načrtu se razdeli vsa osnovna šola na dva ciklusa: prvi obsega dobo od 6. do 11. leta, drugi pa od 11. do 15. leta. Učna snov na tej stopnji se mora prilagoditi starosti in potrebam mladoletnikov. Ponavljanje tvarine, ki so jo učenci obdelali že v prvem ciklusu, mora biti na vsak način izključeno.

Zagovorniki podaljšane šolske obveznosti se opirajo na nacionalni interes, ki zahteva za vsakega državljanina kolikor moč popolno izobrazbo, dalje na enakopravnost, ki zahteva, da so vsi državljanji deležni prosvete, ne samo nekateri izvoljenci, posebno pa še na sedanje stanje delavstva v Angliji. Brezposelnost, ki vlada v tej deželi, zahteva, da mladi delavci in mladi uradniki ne odjedajo kruha starejšim, odraslim možem.

Gotovo pa bo podaljšana šolska obveznost novo breme za starše, ki bodo morali brez izjeme do 15. leta skrbeti za otroke. Zato je ta načrt naletel pri ljudstvu na precejšen odpor. Vendar pa je minister trdno odločen, da spravi zakon pred parlament.

Francija. Zadnje čase prihaja v francoskih šolah vedno bolj do veljave kinematograf. Tudi vlada sama pospešuje to stremljenje in vsako leto vnese v budžet znaten znesek za nabavo novih šolskih kinematografov. Stremljenje gre za tem, da bi vsaka šola dobila svoj lasten kino. V letošnjem proračunu znaša postavka za šolski kino 750.000 frankov. V splošnem prispeva država pri nabavi kakega šolskega kina eno tretjino stroškov, nikoli pa ne preko 1000 fr. Leta 1928. je dobilo prispevek 323 občin; za l. 1929. pa računajo, da bo do konca leta vloženi najmanj tisoč prošenj za podporo.

V zvezi s tem je nakazanih novih 16.000 fr. pedagoškemu muzeju za nabavo filmov, ki bo na ta način razpolagal letno s kreditom 110.000 fr., s čimer upajo vsaj delno odpomoči pomanjkanju filmov za kinematografe, ki so uporabni v šolah. Zakaj filmski fabrikanti se še vedno ne interesirajo za šolski film.

Poleg filma prodira v šole čedaljebolj tudi radio in celo gramofon, zadnji zlasti po deželi, in to predvsem zbog nižjih nabavnih stroškov in pa radi rečnosti aparata, ki se brez težave lahko prenaša iz sobe v sobo, iz kraja v kraj.

Združene države Severne Amerike. Sredi vsega dela, ki ga ima prezident Hoover, sredi konferenc in razgovorov z domačimi in tujimi državniki, se silno zanima tudi za šolsko vprašanje in mladinsko vprašanje sploh. Tekom te zime ali pomladi namerava sklicati veliko konferenco z edino točko: kaj se je storilo v preteklosti in kaj se namerava storiti v bodočnosti za zdravje in varstvo otrok.

Približno enako konferenco je sklical pred 20 leti prezident Roosevelt. Ona je dala pobudo za množico naprav in zakonov v varstvo otrok, ki so v teku dva;setih let pokazali lepe uspehe: umrljivost otrok se je zmanjšala, otroško delo se je skoraj prepovedalo ali pa se vsaj močno omejilo itd. itd.

Vendar čutijo Američani, da je treba za otroke še več storiti. Prezident Hoover sam je določil namen konference: obravnavala se bodo vsa vprašanja, ki se kakorkoli tičejo otroka: redne zdravniške preiskave otrok; ustanovitev šolskih ali ljudskih poliklinik za otroke; ustanovitev dečjih domov; nadomestitev mleka v velikih mestih, kjer vsega primanjkuje; vpeljava občinskih zaščitnih sester; pouk o zdravju v šoli; razširitev igrišč in zabavišč; otročje organizacije; otročje delo.

Najboljši strokovnjaki že pripravljajo material za konferenco in razpravljajo o vseh teh vprašanjih. Tudi sam bivši newyorški guverner E. Smith je napisal daljšo razpravo o vzgoji otrok, v kateri obravnava predvsem razmere v New-Yorku. Njegova razprava je zanimiva zlasti v tem, da obravnava tudi duševno plat otroka v nasprotju z drugimi strokovnjaki, ki se ozirajo v prvi vrsti le na materialno vprašanje.

Perzija. Šolska reforma. Perzija je popolnoma preosnovila ves pouk in vso vzgojo odnotne mladine. Pod vlado sedanjega šaha Reza Pahlavija se ta dežela prenavlja na vseh poljih; največje načrte za bodočnost pa ima gotovo odnotni prosvetni minister Isa K. Sadiq.

Ze iz pradavnih časov obstoji v Perziji 2139 vaških šol in 309 starih verskih zavodov; v novejšem času pa se je otvorilo še 1133 modernih šol za dečke in deklice. Šolske obveznosti tam sicer ne poznajo; toda vsi moški, ki v svojem dvajsetem letu študirajo na kakšni srednji šoli ali vseučilišču, so oproščeni vojaške službe; vsled tega dejstva se čedalje več mladeničev vpisuje v šole in starši sami pošiljajo otroke v šolo, čeprav v to niso prisiljeni.

Osnovna šola traja po mestih šest let, na deželi štiri. Otroci vstopajo v šolo s sedmim letom. V srednjo šolo lahko vstopijo s 14. letom. Ta šola traja šest let.

Poleg tega pošilja Perzija vsako leto veliko študentov na razna evropska vseučilišča, da bi si tam pridobili evropsko kulturo, ki bi jo po povratku razširjali v domovini. Sedaj je okoli 740 perzijskih študentov v Evropi; polovico izmed njih vzdržuje država.

Pri reformi šole se je morala vlada seveda ozirati na stare tradicije. Vse šole nadzira vlada in jih tudi subvencionira. V učnem načrtu zavzema verouk najvažnejše mesto.

Po vaseh je še vedno veliko število analfabetov. V krajih, ki so redko naseljeni, obiskujejo dečki in deklice šolo skupno. Po končani šoli dobe otroci odpustnico. Na srednjih šolah je vpeljana matura kakor pri nas.

Učitelji in učiteljice se pripravljajo na svoj poklic v učiteljskih pripravnicah. Od njih se zahteva naslednja izobrazba: 6 let osnovne šole, 3 leta srednje šole in 1 leto pedagogike. Skupaj torej 10 let.

Na vseučiliščih so poleg tega ustanovljene višje učiteljske šole, na katerih se izobrazujejo profesorji srednjih šol. Pouk traja tri leta, nakar sledi desettedenska praksa na kakšni šoli.

Vseh učiteljev vseh kategorij je v državi okoli 7000 za 150.000 učencev. Vse stroške pouka nosi država. Za letošnje leto znaša proračun prosvetnega ministva 52 milijonov frankov.

Tako se tudi Perzija čedalje bolj približuje zapadnoevropski kulturi in omiki.

Književnost

Ante Kovačević: Ideali naše omladine. Tiskarna Pakšić, Čakovec, 1929. Str. 39, cena 10 Din. Samozaložba.

K splošnemu razvoju pedagogike je poslednja desetletja mnogo pripomogla specialna znanost o mladosti ali mladinoslovje (Juugendkunde), ki je zlasti pri severnih narodih močno razvito. Vsi se sicer zavedamo, da je mladost človeka — svojevrsten življenjski pojav, ki ima svoje zakonitosti in popolnosti, vendar pa je v našem znanstvenem svetu to polje še do danes popolnoma neraziskano in neobdelano. V naši strokovni literaturi nimamo prav nobenih pomembnih izsledkov in dognanj, ki bi jim bila predmet psihologija mladosti — našega človeka. Opiramo se zgolj na slučajnosti ali morda k večjemu na — domnevanja, ki niso znanstveno fiksirana.

Po svoji prvi knjigi »Djačko učenje« se je zglasil pri nas A. Kovačević s študijo »Ideali naše omladine«, ki

jo smatra pisec za »savremeni psihološki dokument«. S svojo razpravo proučava ideale in idealizem naše šolske mladine od 11. leta naprej pa tja do 16., 17. leta v svojem službenem kraju: Čakovcu in sicer na učencih meščanske in trgovske šole ter učiteljskega (II. letnik). Pri tej anketi l. 1927. in 1928. je sodelovalo okrog 250 dijakov in dijakin, ki pa so dali skupno le 235 uporabljivih in zanesljivih izjav in odgovorov na vprašanje »koja bi osoba iz priče, pjesme, filma ili nauke htio da budeš? Navedi svojstva te osebe, koje se ti najviše sviđaju« (Str. 5.) Raziskovalec se je posluževal statistično refleksivne in dokumentarno refleksivne metode za vsako življenjsko leto posebej, kakor tudi za dečke in deklice ločeno. Rezultati ankete so bili sledeči:

Pri dečkih: v 1. dobi — telesni ideal (do 12. leta), v 2. dobi — junaki ideal (od 12. do 16. leta), v 3. dobi

— patriotski ideal (od 17. leta naprej).

Pri deklicah: v 1. dobi — telesni ideal (do 12. leta), v 2. dobi — estetski ideal (od 12. do 15. leta), v 3. dobi — altruistični ideal (od 15. leta naprej).

Navedeni izsledki ne odkrivajo prav za prav nič novega v splošni mladinski psihologiji, zato imajo pri nas poseben pomen predvsem z ozirom na svojo metodično stran. Čisto pravilno pravi pisatelj, »da se dode do čisto objektivnih istina, potrebno je провести istu anketu u raznim krajevima našega naroda, među omladinom raznih škola in raznih staleža« (str. 33). Poleg tega je treba preiskati tudi detajlna vprašanja mladinoslovja. Mimogrede bi v tej študiji še opozoril na poglavje »Psihološko-pedagoška razmatranja« in na pregled tozadevne novejšje literature na koncu knjižice.

Smatram, da je Kovačevičevo delo še samo uvod v praktične probleme mladinske psihologije. Priporočamo knjigo učitelstvu, ki bo našlo v njej par praktičnih migljajev in smernic za podobne ankete, ki pa morajo ohraniti vedno svoj znanstveni značaj. — rj —

J. Baukart: Deset let meščanske šole v Ljutomeru. Maribor 1929. Samozaložba. Str. 54. Cena ?

V letošnjih počitnicah je izšla navedena knjiga.

Spisal, sestavil in založil jo je sam ravnatelj zavoda. Poleg številnega statističnega materiala in historičnih dokumentov prinaša knjiga tudi par drugih razprav. Primeren zgodovinski donesek je spis »Najstarejši Ljutomer«. Važne so tudi načelne misli v članku »Meščanska šola kot šola za praktično življenje«, vendar mnogo meščanskih šol ni vedno doslednih zahtevam praktičnega življenja. Toplo pisana je sklepna »Beseda staršem«.

Pristaviti pa moram, da so mnoge zgodovinsko-spominske knjige dostikrat premalo — kritične.

Doslej so izdajale take spominske, jubilejne knjige in izvestja samo meščanske in srednje šole. Večkrat pa se vprašam, ali bi ne mogle tudi — osnovne šole v podobni obliki izdajati sličnih poročil in izvestij ob primernih prilikah. Gradiva bi menda ne manjkalo, saj je v osnovnošolskem življenju dovolj dogodkov, ki so vredni, da se jih ohrani v knjigi. Naj bi o tem malo razmišljala naša učiteljska družstva!... — Až. —

Ročni zemljevid Dravske banovine je izšel te dni v znani založbi Učiteljski dom v Mariboru. Ta zemljevid je prav za prav ponatis Dimnikovega ročnega zemljevida bivše ljubljanske in mariborske oblasti, ki

ga je izdala ista založba že pred tremi leti. Obsega pa že novo mejo banovine z izločitvijo Medjimurja in črnomeljskega sreza ter s priključitvijo čabarskega. Novi zemljevid se prav prijetno razlikuje od prejšnjega po pestrosti in jasnosti barv, kar kaže lep napredek Mariborske tiskarne v tej panogi. Našim šolam bode s tem zemljevidom zelo ustrezno. Saj so gotovo prve v celi državi, ki imajo že sedaj ročni zemljevid svoje banovine.

Starejša kranjska mesta. Pravkar je izšla inavguralna disertacija dipl. filozofa Frana Zwitterja: Starejša kranjska mesta in meščanstvo (8°, VI in 78 str.). Pisatelj jo je predložil filozofski fakulteti v Ljubljani za dosego doktorske časti in fakultetni svet jo je 26. aprila 1929 sprejel. Pisatelj najprej poroča o virih za starejšo zgodovino kranjskih mest (kostanjeviško-novomeško mestno upravo; privilegijske knjige in arhivi; ustno običajno pravo v sodstvu; viri urbarjalnega značaja). Nato slede tri poglavja: 1. Postanek mest in meščanstva (str. 7—26). 2. Mestni gospod in razvoj mestne avtonomije; imunitete in svobodne hiše (str. 27—47). 3. Gospodarski položaj mest (str. 48—67). V prilogah (str. 68 do 76) je publiciranih 11 doslej še ne objavljenih listin. — Mladi historik se s svojo marljivo študijo, v kateri osvetljuje postanek naših mest in pravne, socialne in gospodarske razmere v njih v srednjem veku in na začetku novega, zelo ugodno uvaja v javnost. Knjigo je izdala Leonova družba, v komisijski zalogi pa jo ima Nova založba, Ljubljana, Kongresni trg 19. Cena 28 Din, po pošti 29:50 Din.

Učiteljska misel, pedagoška revija Bolgarske učit. zveze, 2. štev., prinaša sledeče članke: D. Denkov: Učiteljem — duhovnega kruha. R. Puhlev: Znanstven ali religiozno pouk? K. Denčev: Vzgojnije dejstvo v šoli. V. Aladžov: Moralno propadanje življenja in njegov vpliv na narodno šolo. V. Čalekov: Dihalni proces in njegov pomen pri šolskem petju. Dr. H. Negencov: Hristo Danov, pedagoški pisatelj (ob stoletnici njegovega rojstva). N. Dončev: Prvo leto v vasi. — Revija prinaša tudi par člankov iz šolske prakse ter obširen pedagoško-književen pregled.

Reinmichl: Zažorski zvonovi. — Dr. M. Slavič: Na Sinaj. Ljudska knjižnica, 32. zvezek, v Ljubljani 1929. Založila Jugoslovanska knjigarna. Str. 234. Cena 30 Din, v platno vezani knjigi 42 Din. Ljudska knjižnica je objavila zadnja leta že celo vrsto prvovrstnih romanov in tudi s pričujočim zvezkom smo dobili v roke lepo ljudsko knjigo. Prvi del obsega preprosto,

a vseskozi napeto povest o zidanju cerkve v Zagorju. V ta okvir je vpletena romantična zgodba o Osojnikovem Marku, ki je tvegal za novo cerkev vso svojo znatno domačijo, a je bila njegova vnema za novi hram božji končno vendarle bogato poplačana. Človek prebere ljubeznivo zgodbo kar v duško in jo odloži z največjim zadovoljstvom, ker je tudi prevod (V. Pirčeva) vseskozi gladek. Drugi del te knjige pa obsega izredno zanimiv potopis našega vseučiliškega profesorja dr. M. Slaviča po Sinajskem polotoku. O sveti deželi imamo v naši književnosti že več znanih potopisov, toda s Sinaja je menda ta doslej prvi. Pisatelj je

prehodel deželo poleti l. 1927. in obiskal zlasti vse kraje, ki so v zvezi s sv. pismom. Ne glede na to, da nas vodi pisatelj po sicer malo znanih, a izredno zanimivih krajih, nam zna svojo pot tudi tako nazorno, pestro in zanimivo predočiti, da mu sledimo z največjim navdušenjem. Ne popiše nam le svetopisemskih krajev samih, temveč imamo jasno pred seboj ves značaj tamošnjih puščav, oaz in življenja v njih. Založnici bi bili od srca hvaležni, če nam poda v svoji že splošno udomačeni in priljubljeni »Ljudski knjižnici« še kaj tako posrečenih potopisov. Kakor vse prejšnje, tako moremo tudi ta zvezek vsakomur le priporočati.

Zapiski

† **Adolf Sadar.** Dne 11. novembra smo spremili ravnatelja drž. vzgajališča v Ljubljani na prostor smrti k Sv. Križu, namesto da bi ga spremili v pokoj za daljnje življenje, kamor je ravnokar prestopil. Samo en dan, na dan vseh svetih je užival ta pokoj, potem je zbolel in umrl. Adolf Sadar je bil vzgojitelj mladine v stroki, ki je občinstvu manj znana. Deloval je 18 let na vzgojevališču, kamor prihajajo otroci, kakor »tički brez gnezda« ali pa iz »razdrapanih gnezd«, da bi tudi ti postali dobri člani človeške družbe. V taki vzgoji je bil Sadar strokovnjak, kar priča lepo urejena strokovna knjižnica na zavodu, nad 500 knjig. V ljubezni do dela, o zvestobi in poštenosti v delu je učil mladino. — Deset dni pred smrtjo me je neka slutnja gnala, da sem nadzoroval v tem šolskem letu najprej ta zavod ter prišel k Sadarju baš ko je oddal svoje poslovanje namestniku. Zanimale so me razne nove pridobitve in izkušnje v tej stroki vzgojstva. Po raznih takih razgovorih sva se pred tramvajem ločila. Pa življenje človeka je — tako pravi slavni Šekspir v »Hamletu« — kakor bi štel eno. Namesto pohvalnega odloka mu pišem posmrtnico. — Zaradi že stavljenega lista več v prihodnji številki. F. L.

Smoter spoznavanje duše je praktično obvladavanje človeka. Tak je bil letos sklep na devetem mednarodnem kongresu psihologov

v New Havenu (Connecticut U. S. A.). Kongres je bil posvečen miru in sporazumu narodov. Predsednik profesor dr. Mc Keen Cattell je poudarjal, da je posebno psihologom mogoče delati za sporazum, ker lažje ugotavljajo motive sovraštva narodov, oblike in izraze vojne psihoze in podobnih dušnih bolezni. Kdor trdi, da je vojska blagor za človeštvo, ne označuje znanstvenega dokaza in je za psihologa dovolj utemeljil, da se ga takoj kot vojnega prijatelja predlaga za oddajo v umobolnico. Tudi drugi profesorji so s toplimi besedami poudarjali, da pripravlja napredek v znanostih pot do svetovnega miru. Evropski psihologi so dobili živahno sliko vsega ameriškega mišljenja in raziskavanja na polju dušeslovja. Boj med prirodnoznanstveno in dušeslovno psihologijo, med metapsihološko in metafizično špekulacijo za teoretično podlago psihologije, je Američanom čisto tuja stvar. Psihologija obnašanja (behaviorism) v ozki zvezi z živalsko psihologijo je v ospredju zanimanja. Vsak laboratorij ima nešteto aparatov za živalske poskuse; naučenost belih podgan in zlatih ribic je ameriškem psihologu tako važna, kakor obnašanje žab za fiziologa. Poleg tega zasledujejo psihotekniko, pedagoško psihologijo, pravno, društveno in versko psihologijo ter popise normalnih in nenormalnih značajev. Izbor predme-

tov za raziskovanje kaže zvezo na kulturno in društveno življenje, ki igra veliko vlogo v ameriški javnosti. Povsod iščejo iz znanosti le praktično stran, zato ne marajo teoretičnih obremenitev ter se to v psihologiji bolj opaza, kakor kje drugod. Eksperimentalne in matematično-statistične stvari imajo povsod prednost. Poznavanje duše ima za cilj praktično obvladavanje človeka. Stotine učenjakov raziskuje duševnost zaradi rešitve gospodarskega življenja, za reklamo, politiko, pouk in vzgojo. V ta namen žrtvujejo vlade in posamezniki milijone dolarjev ter ustanavljajo zavode in zadevne aparate. Ta krepka volja enotnega cilja ne dopušča onih preprirov teoretikov, kakor so v navadi v Evropi. Kljub raznim enostranstvom in preveč praktičnim namenom se ponaša ameriška psihologija z lepimi uspehi. Kongres je bil tako razdeljen, da je bilo v desetih dneh 452 predavanj. F. Lužar.

Cvetke iz šolskih učilnic. Že dlje časa me moj prijatelj ščuva, da bi naj zbiral cvetke po šolskih učilnicah ter jih v šopkih poklanjal vsem, ki se zanimajo za učiteljsko življenje in mišljenje. Za danes bom objavil samo tri take cvetke v spodbudo drugim, da bi nam jih naj izročali v objavo, ako jih kaj imajo v spominu.

Evo vam prve: Star železničar, ki je bil v avstrijski dobi že uradnik, je po prevratu zgubil uradniški čin. Da bi ta čin zopet dosegel, delati je moral izpit čez 4. razred meščanske šole. Več ali manj so bili taki izpiti le formalnega značaja. Učitelj pa mu da za slovensko pismeno nalogo: Dr. France Prešeren in žena...

Druga cvetka: Na večrazredni šoli v gorenjskih hribih nekje so imeli učiteljsko konferenco. Hud boj z uma svetlim mečem se je bil vnel med upraviteljem in eno izmed učiteljic. Katra, upraviteljeva žena in istočasno učiteljica, boječa se, da bo mož podlegel, ga bodri: Pepe, postavi moža! Pepe, ne pusti se ugnati! In kaj naredi Pepe? Čof — po učiteljici... Kdor ne zmore z duševnimi, pomaga si s fizičnimi silami. In ta Pepe čaka sedaj na nadzorniško imenovanje...

Tretja cvetka: Učiteljica jemlje ustno seštevanje. Uporabne naloge daje v rešitev. V vreči je 3500 kg soli. Vanjo nasujejo še 700 kg. Koliko kg soli je sedaj v vreči? 4200 kg... H.

¹ Prosulo = razlilo, ² nadežde = nade, ³ posò = posel, opravilo.

Kraljevska banska uprava.

Dne 11. novembra je pričela poslovati Kraljevska banska uprava Dravske banovine. S tem dnem je prevzela posle ljubljanske in mariborske velike županije in posle obeh oblastnih samouprav. Naš prvi ban gospod in g. Dušan Sernec je prišel že 18. oktobra v Ljubljano. Ob svojem nastopu je izrekel tudi sledeče globoko preudarjene besede: »Vse rešitve morajo biti nepristranske, ne oziraje se ne na desno ali levo strogo po zakonu. Vendar je vzeti zadnjo opazko s primernim razumevanjem in lažje bom prenašal najekstenzivnejšo razlago mrtve črke zakona, če je to v prid ljudstvu, ko pa neusmiljeno uporabo strogega paragrafa, če se delajo s tem stranki in ljudstvu po nepotrebnem težkoče in stroški.« Prvi podban je gospod dr. Oto Pirkmajer. Zakon o organizaciji banske uprave je bil objavljen dne 7. novembra. Ukaz Nj. Vel. kralja od 3. oktobra, ki uvaja službeni naziv »kraljevina Jugoslavija« in razdeljuje državo v banovine, je bil povsod iskreno pozdravljen.

OPČA KUČA.

Prosulo¹ se vino iz Markove čaše
Te nam porumeni sve bregove naše.
I u svako srce, što se naše zove,
Uli novu snažu i nadežde² nove.
To ne bilo vino iz Markove čaše,
Več rumena zora budi zemlje naše.
Ustajte, ustajte, svima zora sviće,
Svi na posò³ hajde, svakom posla bit će!
To opća je kuća, što se sada gradi,
Najveći, najmanji neka na njoj radi,
Nek ne žali nitko života, imanja,
Da nam kuća naša ne bude najmanja,
Već da u njoj mogu svi zajedno stati,
Svi kojegod rodi jedna naša mati.
Da nam kuća bude velika i jaka,
Kao što su kuće ostalih junaka.
Na svome ognjištu da se svaki grije,
A ne da se grči ispod tuđe strehe.
Ustajte, ustajte i stari i mladi,
Ta opća se kuća općinski i gradi!

Ljubomir Nenadović.

Na Vidov dan...

(Dr. A. Debelak.)

(Za klavir in enoglasni otroški zbor).

Mogočno.

Anton Jobst.

Klavir:

Introduction for piano, marked *f*. The music is in 2/4 time and B-flat major. It features a melody in the right hand and a bass line in the left hand with triplets and accents.

First system of the vocal and piano accompaniment. The vocal line is in the treble clef, and the piano accompaniment is in the bass clef. The music is marked *mf*. The lyrics are: "Oj Ho-so-vo po-lje ravni-na razpe-ta,"

Second system of the vocal and piano accompaniment. The vocal line is in the treble clef, and the piano accompaniment is in the bass clef. The music is marked *mf*. The lyrics are: "ka-kor božanstva neskončnega dlan! Oj Ho-so-vo

~7~

o te - bi bi - lu pri - xa - de - ta de - dom je

na - šim naj - huj - ša vseh ran. Ob-

Otožno - Gredé

last jim bi - la je ne - kdaj od - vze - ta, mo-

s povdarki

- či po - svet - ni u - dar bil za - dan!

ff

f *ff*

Detailed description: This system contains a vocal line and piano accompaniment. The vocal line is in a treble clef with a key signature of two flats and a 4/4 time signature. It begins with a rest, followed by notes for 'či po - svet - ni u - dar bil za - dan!'. The piano accompaniment is in a bass clef, starting with a rest and then playing chords and moving lines. Dynamics include *ff* for the vocal and *f* and *ff* for the piano.

Nekoliko bolj mirno

mf

A tam - kaj bi - la je spet na - da spo-

mf

Detailed description: This system contains a vocal line and piano accompaniment. The vocal line is in a treble clef with a key signature of two flats and a 4/4 time signature. It begins with a rest, followed by notes for 'A tam - kaj bi - la je spet na - da spo-'. The piano accompaniment is in a bass clef, starting with a rest and then playing chords and moving lines. Dynamics include *mf* for the vocal and *mf* for the piano.

Mirno - počasneje.

zadrž.

- če - ta, da nam po mraku za - si - je nov
kralke

p *mf*

p *mf*

Detailed description: This system contains a vocal line and piano accompaniment. The vocal line is in a treble clef with a key signature of two flats and a 4/4 time signature. It begins with a rest, followed by notes for '- če - ta, da nam po mraku za - si - je nov kralke'. The piano accompaniment is in a bass clef, starting with a rest and then playing chords and moving lines. Dynamics include *p* and *mf* for the vocal and *p* and *mf* for the piano.

dan.

mf *ff*

Živahno

p *f*

(Deklice) *Živahno a ne prehitro.*

Kaj na - rodna vo - lja sto - ri - la je

p

mf

sve - ta ? Ču - dež, da ču - dež, oj ču - dež ne -

f **Odložno - korakoma**
(Vsi)

- znan: V po - ra - za dan če - ta da vri - sku ne -

ff **Široko - radostno**

- šte - ta Vi - do - vo „glejte” je pra - znik sve -

I. II. *Živahno.*

- čar! Kaj - čar!

Zdaj Ho-so-vo, Vi-do-vo,

Skupnost u-so-de troj-stvo to sve-to ži-

- vi naj vsekdar! Tro - ji - ca v e - di - no - sti

Široko

združē - na bo - de, nikdar ne zinaje no -

zadržano

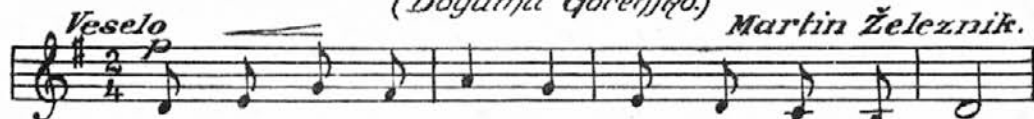
- be - den vi - har.

ff zadržano fff

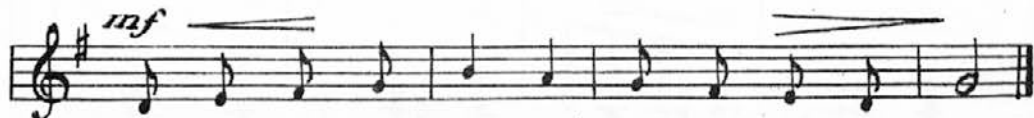
Pomladni cvet.

(Bogumil Gorenjko)

Martin Železnik.

Vse cve-te in kli-je, vse se ve-se-li;
Pti-čji zbor ve-se-lo po-je, žur-go-li;
Oj, ti cvet med cve-tjem, le naužij se zdaj;

po-mlad žarke li-je, žnji-mi cvet po-ji:
de-ce, glej, kr-de-lo v cvetno plan hi-ti:
saj ti z mla-do-le-tjem, še od-prt je raj.

Res krasen gozd si ti pomladni.

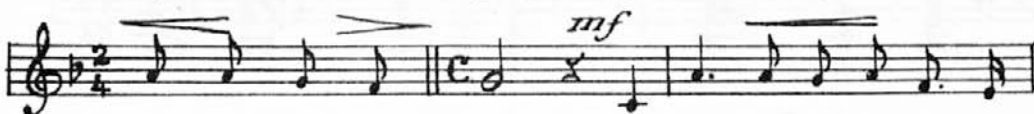
(Taraz Vasiljev)

Martin Železnik.

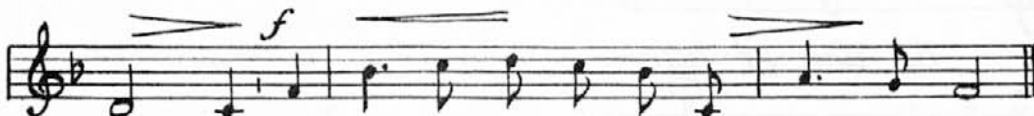
Veselo, ne prehitro.

Po go-zdu mirnem se sprehajam, krog mene cvetke
Res krasen gozd si ti po-mladni! A ne-kdaj si kra-
Po go-zdih nem se zdaj sprehajam, ko vse pre-peva

ra-do-stno cve-tó, in zla-to solnce si-je
snejši se mi zdel, ko vdô-bi sem delinški
in se ve-se-li; a sr-ce moje je ne-

na-me, vi-so-ko v zraku ptice mi po-jo.
z va-mi, oj pti-čje predrage pe-smi pel.
-mir-no - po rajskih dneh mladosti ko-pr-ni.

6. Čuden pogreb.

(Mirko Hunčič).

Martin Železnik

Slovesno.

f
Use do ze - mlje lih in ro - sen

p
zvonček v po - lju se pri - kla - nja,

p *pp*
„ bin - gl, bongl, bin - gl, bongl ”

mf
z glasom žalostnim po - zva - nja.

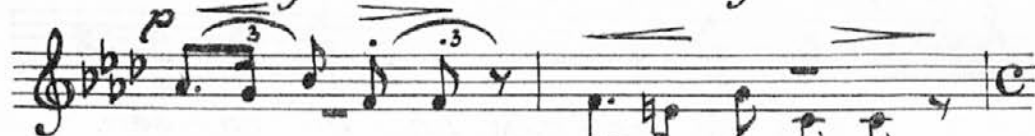
p *mf*
Čin sprevod se mi - mo vi - je;

f
spre - daj mu - ren - čki po - jo

p
pe - sem žal - lo - stin - ko -

mraulje strica hrošča v grob ne-so.

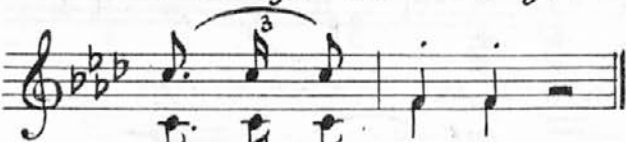
Bin-gl, bongl, bin-gl, bongl,

ko so sen-ce dol pre-pre-dle,

mraulje mr-tve-ga so hrošča za ve-

-čer-jo po-je-dle.

7. Pastirji rajajo krog kresa.

(Fr. Beuk).

Martin Železnik

Korakoma.

1. Naj go-ri nam kres, naj se sve-ti
2. Naj se pa-se ča-da, naj ne vha-ja
3. Naj go-ri nam kres, naj se vxi-ga

1. les, — no-ga naj po-sko-či,
2. ra-da, naj bo pridna di-ma,
3. les, — o-brax naj se sve-ti,

1. naj te - lo se uzbo - či, xi - bje dvo - je
2. naj bo po - znu xi - ma, naj nas ču - va
3. i - skro ute - mo le - ti, hi - trih, hi - trih

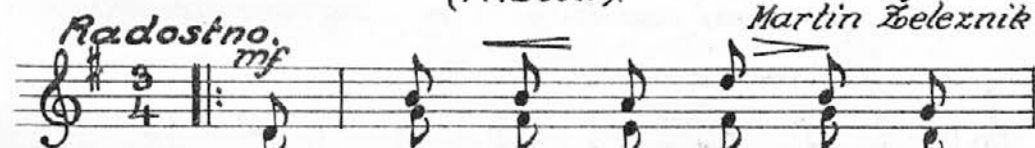

1. rok,
 2. Bog,
 3. nog,
- } o - krog, o - krog, o - krog!

8. Pastirji poslušajo zvonove.

(Fr. Beuk).

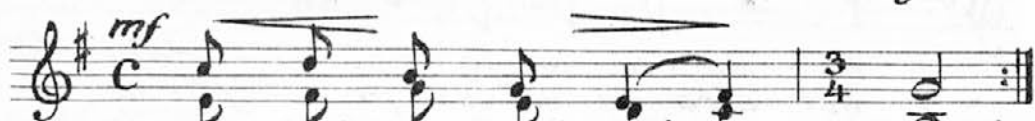
Martin Železnik

zvo - no - vi Va - len - ti - na:
Od cer - kve Ni - ko - la - ja,

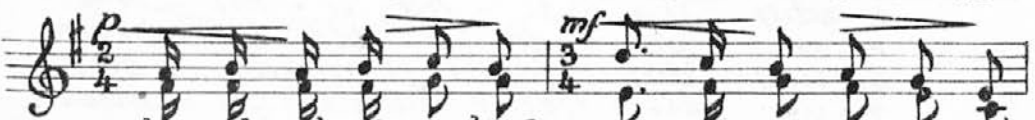
tin - ke, tin - ke, tin - ke, ti - na -
tin - ke, tin - ke, ton - ke, ta - ja -

pa - si se xi - vi - - - na!
če - da se na - pa - - - ja.

Od sve - te Va - ta - rin - ke:

tin - ke, tonke, plinke, naj nam gło vriska,

9. Jesen.

(Stepin).

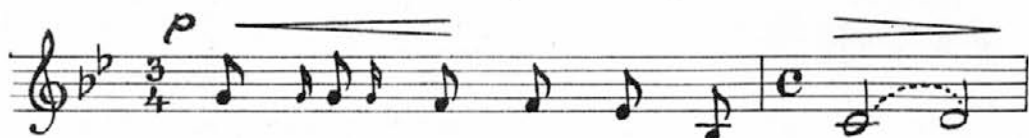
Martin Železnik.

Počasi, žalostno.

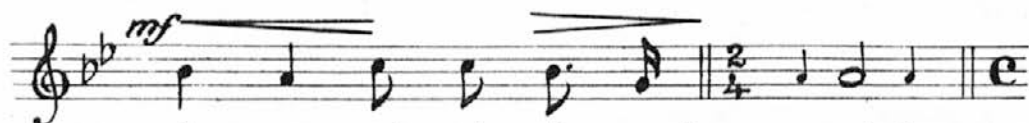
mf

1. Hla - dna, ža - lo - stna je - sen
2. Red - ko iz vi - - šav me - glin
3. To - zna ti je - sen - ska sli - ka
4. In kot solnce le po - red - ko

1. na - o - brog se razpro - sli - ra,
2. soln - ce na xe - mljo po - gle - da,
3. ja - sna si sli - ka sta - ro - sti,
4. pro - xi xe - mlji žarke ja - sne,

1. kar cve - te - lo je nek - - daj,
2. kot stra - ho - vi čex po - lja - ne,
3. vse u - mi - ra, kar cve - te - lo
4. red - ki u - pi nam ža - ci - jo,

1. zdaj u - - si - ha, u - mi - ra.
2. se po - di o - bla - kov si - vih.
3. nek - daj o jasni je mlado - sti.
4. da živ - ljenje nam u - ga - sne.

10. Trije modri.

(Fr. Bevk).

Ne strogo v taktu.

Martin Železnik.

p

1. Starček Gašper, sveti mož z mošnjo prirožljaj je
2. Na konji-cu pripekľjal Mel-li-or bra-da-ti,
3. In zamorec Baltuzar na ka-me-li čr-ni,

pp

mf

dahnil nam na šipe rož in zla-ta nam dal je.
ta ka-di-la nam podal je v po-so-di zlu-ti.
mi-re nam podal je v dar v ča-ši-ci srebr-ni.

p

Pripovedujoče

p *mf*

Ti-ho sveti Trije kralji so se priklo-ni-li,
pp *p*

f *p* *pp*

so potico nam pobra-li, sneg so nam pustili.
f *pp* *pp*

11. Pri jaselcah.

(Griša.)

Ljubko

Martin Železnik.

Je-zušček v jaselcah spi. Ob njem be-di

p *mf* *mf*

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is the vocal line, starting with a treble clef, a key signature of two flats (B-flat and E-flat), and a 6/8 time signature. It begins with a piano (*p*) dynamic and a melodic line. The middle and bottom staves are the piano accompaniment, with the middle staff in treble clef and the bottom staff in bass clef. The piano part starts with a piano (*p*) dynamic and features a steady eighth-note accompaniment. The system concludes with a 3/8 time signature change and a mezzo-forte (*mf*) dynamic.

mati Ma-ri-ja, trudna od po-ti, skr-bi,

f *f*

The second system continues the musical score. The vocal line (top staff) begins with a forte (*f*) dynamic and features a melodic line with a triplet of eighth notes. The piano accompaniment (middle and bottom staves) also starts with a forte (*f*) dynamic and provides harmonic support. The system concludes with a 3/8 time signature change.

be-le plenice po-vi-ja.

mf *pp* *pp*

The third system concludes the musical score. The vocal line (top staff) begins with a mezzo-forte (*mf*) dynamic and ends with a piano-piano (*pp*) dynamic. The piano accompaniment (middle and bottom staves) also starts with a mezzo-forte (*mf*) dynamic and ends with a piano-piano (*pp*) dynamic. The system concludes with a 3/8 time signature change.

12. Mrzle rože.

(Borisov.)

Počasi, otožno.

Martin Železnik.

The first system of the musical score consists of three staves: a vocal line in treble clef, a piano accompaniment in treble clef, and a bass line in bass clef. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is common time (C). The tempo and mood are indicated as 'Počasi, otožno.' (Slowly, somberly). The first measure of the vocal line is a whole rest. The piano accompaniment begins with a piano (*p*) dynamic, playing a series of chords. The vocal line enters in the second measure with the lyrics 'Mr_zle ro_že spet cre-to,'.

The second system continues the musical score with three staves. The vocal line starts with a mezzo-forte (*mf*) dynamic and continues with a forte (*f*) dynamic. The piano accompaniment also features dynamic markings of *mf* and *f*. The vocal line has the lyrics 'mnogi niso jih ve-se-li, ker ob peči zle-de-ne-li'.

The third system consists of three staves. The vocal line begins with a piano (*p*) dynamic and ends with a pianissimo (*pp*) dynamic. The piano accompaniment also has *p* and *pp* markings. The vocal line has the lyrics 'u_re ža_lo-stne te_ko.'

Pregled:

1. *Anton Jobst* : *Smeh in jok.* (Belokranjska).
2. " " : *Otrok poje.* (Gorinšek).
3. " " : *Na Vidov dan.* (Dr. A. Debelak).
4. *M. Železnik* : *Pomladni cvet.* (Bogumil Gorenjko).
5. " " : *Res krasen gozd si ti pomladni*
(Taraz Vaziljev).
6. " " : *Čuden pogreb.* (Mirko Kunčič).
7. " " : *Pastirci rajajo krog kresa.*
(Fr. Bevk).
8. " " : *Pastirci poslušajo zvonove.*
(Fr. Bevk).
9. " " : *Jesen.* (Stepin).
10. " " : *Trije modri.* (Fr. Bevk).
11. " " : *Pri jaselcah.* (Griša).
12. " " : *Mrzle rože.* (Borišov).

